

STATE OF ACHEH SUMATRA

**ATJÈH
DALAM
HUKŌM
INTERNASIONAL**

Tjitat Phón 1980
Tjitat keuduwa 1985

**GEUPEUTEUBIËT LÉ:
ANGKATAN ATJÈH MEURDÈHKA
BM BOX 3294
LONDON WC1N 3XX**

NEUDUEK NEUGARA ATJÈH DALAM HUKÓM INTERNASIONAL

Keunarang

Tengku di Tiro Muhammad Hasan, LL. D.

Keutuha, Angkatan Atjèh Meurdéhka

Wali Neugara Atjèh

I. KEUNJATAAN SEUDJARAH

1. Jòh Gohlom Prang Ngon Beulanda

Jòh gohlom prang ngon Beulanda, Atjèh na sabé saboh neugara meurdéhka dan meudèelat, njang djituri dan dji angkèè lé bandum neugara2 laén ban saboh dónja, ròh tjit nanggroë Beulanda, njang sabé na hubòngan diplomatik dan maniaga ngon Atjèh. Bak thòn 1866 - tudjòh thòn jòh gohlom prang ngon Beulanda - dalam kitab Larouse Grand Dictionnaire Universelle, ka geutuléh peukara nanggroë Atjèh lagèe njoë: "Bak akhé abad keu-16 dan tròk'an peuteungohan abad keu-17, bangsa Atjèh nakeuh bangsa njang paléng raja kuasa di pulo2 Hindia Timu." ("Vers la fin du XVIIe siècle et jusqu' à la moitié du XVIIIe, les Achins étaient la nation dominante de l'archipel Indien." Djiléd I, òn 70, Paris, 1866). Dalam kitab La Grande Encyclopédie ka geutuléh peukara Atjèh lagèe njoë: "Bak thòn 1582, uléh bangsa Atjèh ka geupeuluwaih kuasageuh ateuéh pulo2 Sunda (Djawa, Kalimantan, Sulawesi, dll) ateuéh saboh bagian nibak Tanoh Meulaju, dan gobnjan na hubòngan diplomatik ngon bandum neugara2 ban silingka Laót Hindia mulai dari Tjeupun tròk u Arab. Peurdjuangan njang geupeugot lé bangsa Atjèh ateuéh bangsa Portugéh di Malaka, mulai phòn nibak abad keu-16, kon na saboh òn njang kureuëngmeugah dalam kitab Seudjarah bangsa Atjèh. Bak thòn 1586, sidroë nibak Radja (Sultan) Atjèh geudjak prang ureuëng Portugéh ngon saboh armada njang teudóng nibak 500 boh kapai prang, ngon geuba 60,000 droë Angkatan Laót Atjèh." ("En 1582, ils avaient étandu leur prépondérance sur les îles de la Sonde, sur une partie de la Presqu'île de Malacca, ils étaient en relation avec tous les pays que baigne l'océan Indien depuis le Japon jusqu' à l'Arabie. La lutte qu'il soutinrent contre les Portugais établis à Malacca depuis le commencement du

XVIIe siècle n'est pas une des pages les moins glorieuses de l'histoire des Atchinois. En 1586, un de leurs Sultans attaque les Portugais avec une flotte d'environ 500 voiles montées par 60,000 marins." C. de Magnin, "Atchin ou Achem". Djiléd IV, 8n 402, Paris, 1874).

Uléh H. T. Damsté, sidroë ahli seudjarah Beulanda ka geutuléh dalam buku gobnjan Het Volk van Atjeh (Bangsa Atjeh) bahwa: "mulai bak phôn nibak abad ke-17 bataih Atjèh di Sumatra rot Tunong trôih u Palembang dan Bengkulu, dan di Tanah Meulaju rôh Pirak, Kedah dan Pahang." ("In het begin van de 17de eeuw reikte deze op Sumatra naar het Zuiden tot Palembang en Bengkulu, en op den Malakaanschen overwal tot over Pera', Pahang en Kedah." On 30).

Hai njoë bandum ka geupeusabét lom dalam saboh karangan dalam surat haba Singapura, The Straits Times, uroë Sabtu, 8 Agustus, 1978: "dimijub peumeurintahan Sultan Iskandar Muda Atjèh geuteumeung "Masa Meuh"-geuh, dan mana paléng raja peungarôh dan kuasa, geupeutaklôk siteungoh Sumatra, geumat deëlat ateuëh Kedah dan Perak di Malaya, geumat Kalimantan Barat (Wilajah Pontianak), geumat Banten di Djawa Barat ban sipanjang Seulat Sunda....Keureuna peungarôh Islam-geuh njang kong that dan ramè ureuëng seutot - ureuëng Minangkabau dan ureuëng? Meulaju laén bandum geupeutamong Islam lé ureuëng Atjèh - maka Atjèh sabé djeuët keu geunantjéng djeuëb? persekutuan lawan keukuasaan peundjadjah atawa bangsa luwan njang keumeung kontrol ekonomi Asia Tuëngara njoë....Dalam masa karab trôk 200 thôn sabé, uléh Atjèh geupeusaboh neugara? Islam njang laén di Asia Tuëngara dalam ôsaha lét peundjadjah? lua dan peugadoh peungarôh awaknjan disinoë. Peuneutôih bangsa Atjèh bak geumeudong sabé geupeutheun neuduëk meurdéhka-geuh njoë djeuët keu sabab maka ulôn peu mulia that leupahna ureuëng Atjèh njan dimasa njang kaka." ("it was under the rule of Sultan Iskandar Muda, that Atjeh experienced it's "Golden Age," and greatest influence, conquering half of Sumatra, and holding sovereignty over Kedah, and Perak in peninsular Malaya, a portion of Western Borneo around Pontianak, and the Bantam region of Western Java along the Sunda Straits....Due to it's strong Islamic influence, and following (the Malays and the Minang Kebau of Western Sumatra were converted by the Atjehnese to Islam), Atjeh was the "lynch-pin" in any alliance against foreign attempts to gain control of trade in the area....For nearly 200 years Atjeh allied herself with several other Muslim states in the region in an attempt to expell all foreign domination and influence. This determination to remain free, has always earned my deepest respect for the Atjehnese in the past." The Straits Times, "How Acheh Got to be Known as a 'Balcony of Mecca'", August 8, 1978).

Dalam saboh narit peu-intat (introduction) nibak saboh peuta Peurantjis njang peuleumah wilajah ROYAUME D'ACHEM (KEURA - DJEUEN ATJEH) njang geupeuteubiet bak thôn 1708, uléh cartographeur Peurantjis, M. Chatelain, njang peugot peuta njan, geutuléh lagèë njoë:

"Pulo Sumatra na saboh nibak pulo2 njang paléng raja di AsiaDjawa, saboh nibak pulo2 Sunda njang rot tunong that karpandum ka djeuet keu djadjahan Beulanda...deungon Batavia (Djakarta) sibagoë teumpat duék Gubernur Djendral Hindia Beulanda."

("L'île de Sumatra est une des plus considerables de l'AsieJava, qui est la plus meridionale des îles de la Sonde appartient presque toute aux Hollandois....Batavia est le séjour du Gouverneur General des Indes.")

Djadi, bak watëë dônja teungoh geupudjoë Atjèh sibagoë saboh neugara njang meurdéhka dan meudèelat njang dônja angkèë Djawa tjit ka djeuet keu tanoh djadjahan Beulanda ka neureutôih thôn, dan ka djipeurintah lé Gubernur Djendral Beulanda njang ka duék di Djakarta bak watëë njankon.

2. Phôn Beulanda Peu-ék Prang

Bak uroë 26 Mart, 1873, saboh armada Beulanda njang paléng raja njang na tom djipeusapat di Asia Tuéngara teuka u Kuala Atjèh, djiba Ultimatum keu Peumeurintah Keuradjaan Atjèh, djilakèë limong boh peukara njoë:

1. Supaja Neugara Keuradjaan Atjèh meunjeurah deungon hana meulawan dan teurimong neuduék sibagoë saboh bagian nibak djadjahan Beulanda, Indonesia;
2. Supaja Peumeurintah Atjèh geutham maniaga lamiët di Sumatra dan geutham ureuëng meurampok di Seulat Malaka;
3. Supaja Peumeurintah Atjèh geubri keu Beulanda bandum dairah Sumatra njang mantong dimijub deelat Neugara Atjèh;
4. Supaja Keuradjaan Atjèh peuputôih bandum hubôngan diplomatik dan maniaga ngon neugara2 Eropa dan Asia, dan peubateuë sumpah meuseutia ngon Chalifah Islam di Turki, dan meusumpah seutia keu Radja Beulanda;
5. Supaja peu-ék bandira Beulanda di Atjèh, Sumatra, dan peu tren bandira Atjèh.

Pasai 2 nibak Ultimatum njan hana laén meukeusud-djih nibak mangat djeuët peubeuna buët Beulanda djak prang Atjèh ngon alasan djak tham "maniaga lamiet" dan "peurampok" di Seulat Malaka.

Uléh Peumeurintah Neugara Atjèh geulakèë watëë mangat djeuët geutimang peuë njang Beulanda lakèë njan. Uléh Panglima Armada Beulanda, Djendral Kohler, didjaweuëb, djibri watëë keu Peumeurintah Atjèh sidjeuëm bak geudjaweuëb!

Lheuëh njan, uléh Sultan Mahmud Sjah, Radja Atjèh njang bako that njan, neupeubuët lagèë njang patôt meunurôt keuhormatan bangsa Atjèh: Ultimatum Beulanda njan neutulak ladju bandum, dan neukirém Narit njoë keu Panglima Beulanda:

"Peukara tuntutan supaja kamoë meunjeurah deungon hana meulawan, njan na saboh peukara keumuliaën njang kamoë han kamoë teukui keu barangkasoe-pih dalam dônja njoë.

Bangsa Atjèh akan peutheun Nanggroë-geuh njoë. Di Atjèh, Sumatra, hana maniaga lamiët lagèë fétnah Beulanda. Peukara peurampok di Seulat Malaka, uléh Peungadélan Neugara Atjèh geubri hukôman brat keusoë njang na bukti peubuët keudjahatan njan. Peukara tuntutan supaja kamoë bri bandum wilajah Sumatra dimijub dèelat Atjèh - ban saboh Sumatra - keu Beulanda, njoë handjeuët teupeugot jôh goh lom mupakat ngon rakjat nibak wilajah2 njan bandum, njang na peumeurintah droë-geuh maséng2 dimijub lindôngan Keuradjaan Atjèh; ureuëng njan bangsa kamoë tjit, kon djadjahan, dan na hak bak geupeuteuntèë nasib droë-geuh dan kamoë han sagai meudjök ureuëng njan djeuët keudjadjahan Beulanda. Peukara tuntutan supaja kamoë peuputôih hubungan ngon Turki dan peubateuë sumpah meuseutia ngon Chalifatul Islam dan meusumpah seutia keu Radja Beulanda, njoë saban lagèë ta lakèë kamoë meu tuka agama, saboh hai njang mustahé. Dan keuneuleuëh, tuntutan supaja kamoë peutron bandira Atjèh dan peu-ék bandira Beulanda di nanggroë Atjèh njoë, njan peukara njang hana mungkén sagai2. Bak peutheun Agama dan Bandira kamoë, bandum ureuëng A-tjèh, inong-agam, geutém bri djawong dan darahgeuh sam-poë tidjoh njang keuseuneuleuëh."

Watèë lheuëh djiteurimong djeunaweuëb njan, uroë njan ladju uléh Beulanda djipeunjata Prang ateuëh Keuradjaan Atjèh. Uroë njan ladju tjit mulai djitimbak Kuta Radja ngon meuriam dari laët. Bak uroë 5 April, 1873, Djendral Kohler djiék u-darat Nanggroë Atjèh ngon 10,000 sidadu Erop a njang ban dji ba dari nanggroë Beulanda. Peurteumpuran teudjadi uroë njan ladju deungon teuntra Atjèh njang peutheun Nanggroë bak binèh pasi. Bak uroë 23 April, 1873, dalam Mideuën Prang Bandar Atjèh, teuntra Beulanda njan ka geupeutalè lé teuntra Atjèh. Djendral Kohler droëdjih pih maté dalam seuëh prang njan. Peuë njang teudjadi njan ka gob tuléh dalam ön phôn surat2 haba peunténg ban saboh dônja. Dalam surat haba Inggris, The London Times (22 April, 1873) geutuléh: "Saboh keudjadian njang meunarék that baté dalam seudjarah peundjadja han modern ka trôih haba dari Hindia Timu. Saboh keukuatan teuntra raja njang teudong nibak bangsa Erop a ka geupeutalè lé teuntra neugara ureuëng nanggroë...teuntra Neugara Atjèh. Ureuëng Atjèh ka geuteumeung keumeunangan peuneutôih. Musôh gobnjan kon ka talè mantong, teutapi ka pajah pluëng." Uléh surat haba njan geutuléh lom bahwa Beulanda hana hak sagai2 bak djak peu-ék prang ateuëh Atjèh sabab "Atjèh kon djadja-han Beulanda!"

Surat haba Amerika, The New York Times (uroë Seulasa, 6 Mei, 1873) geutuléh dalam ulèë karangan, lagèë njoë:

"Saboh mideuën prang njang meulabô darah ka teudjadi di Atjèh. Seurangan Beulanda ka geutulak deungon le lagèëna djih keunong siô. Panglima Beulanda ka geupoh maté dan teuntra djih ka pajah pluëng pula-pingku. Peukara talè njan geupandang brat that, djeuët geutanjoë pham nibak debat ban-ban njoë dalam Parlemen Beulanda di den Haag watèë uléh sidroë angèëta geukheun bahwa buët djak prang

The New-York Times, Thursday, May 15, 1873.

Acheen.

Whatever the evils of war, it is certainly a potent geographical instructor. We learn more of unknown countries through expeditions like that to Abyssinia, or the Russian

terms with James I. of England, and that the latter canny monarch presented to his Acheenese brother two cannons which now help to guard his successor's palace in Sumatra. Certainly it will

The New-York Times, Tuesday, May 6, 1873

The Dutch Republic in Sumatra.

Among the curious phenomena of the time the unexpected repulse of civilized

portion of the island of Sumatra. It seems that a convention established between Holland and Acheen has been, according to the Dutch, constantly violated. The Dutch

Holland in the Eastern world. This, however, is to be regarded as the expression of a member of the Opposition, and there is reason to think that Holland will make next season a determined and probably successful

The New-York Times, Friday, May 30, 1873.

The War in Sumatra.

A certain business has been thrown around the case and the progress of the Acheen war, which has been imputed by the English East India

forth as usual. In a word, everything on the Dutch side was to wear an air of amity and conciliation. News soon came from Batavia that all was going well between

It is observable, too, that the impediments offered by the monsoon, which blows steadily from one point of the compass

The New-York Times, Saturday, July 5, 1873

HOLLAND AND ACHEEN.

That there are two sides to every story is a maxim in a Constanti-

Sultan, and went ashore for that purpose. During the audience that ensued, the Sultan repeated what his representative had said on board the Dutch ship. The latter

It now appears that the Sultan's and coolness. He to his foes, that is up the people of that the

The New-York Times, Saturday, May 3, 1873.

THE WAR IN SUMATRA.

The Hollando-Acheen Struggle—The Field of Action.

From the London Times, April 22.

A remarkable incident in modern colonial history is reported from the East Indian Archipelago. A considerable force of Europeans has been defeated, and is now held in check by the army of a native State. The island of Sumatra is for the most part in the possession of the Dutch; but there remains at least two native States in the northern and north-eastern portions of the island. That in the north is the State of Acheen or Atchin. On the 26th of last

powerful kingdom, but is now nearly extinct." When the Portuguese first reached Sumatra, in 1509, they found the territory around Atchin ruled by a powerful king, and were prevented obtaining a footing in the neighborhood. The Dutch were more fortunate a hundred years later; they were received by the King of Atchin, and Atchinese ambassadors accompanied them on their return. This kingdom, in short, has been somewhat obscure since Sumatra has been known, and the Dutch, one would think, should have been well acquainted with its resources. It has a fair trade, and, according to these accounts, the people have found means to possess themselves of powerful artillery. The natives of Sumatra are chiefly Malays; but those in the northern part of the island near Atchin are described as a finer race than the other tribes. They are taller, stronger, and of darker complexion than the rest, and are supposed to have

Limong boh ulêe-karangan nibak surat haba Amërika njang paléng raja, THE NEW YORK TIMES, peukara hai Mideuen Prang Bandar Atjêh, bak thôn 1873.

Atjèh njoë akan djeuët keu poh keuneuleuëh njang ék peuhantjô keukuasaan Beulanda di Dônja Timu."

Bak uroë 15 Mei, 1873, uléh The New York Times geupeuteubiët ulèë karangan lagèë njoë:

A T J È H

"Djinoë djeuët ta kheun, ka geumulai bri peundidékan Atjèh keu keuturônnan Keuristèn masa njoë.

"Ridjang akan geuteupeuë uléh ureuëng bandum bahwa bangsa Atjèh njan kon saboh bangsa biadab, njang hana tu'oh seumiké atawa hana urat saraf, bahthat ta ukô ngon ukôran soë mantong, teutapi na ureuëng Islam njang boutôï that dan biëk pahlawan.

"Akan djeuët keu 'èleumèë umum bahwa bangsa Atjèh njan, lagèë lawan-geuh djinoë, bak saboh watèë na djadjahan droëgeuh di wilajah njang djeuôh-djeuôh, dan ka na watèë-watèë njang bak masa njan bangsa Atjèh ék keumah geudjak prang bangsa Portugéh di kuta Malaka. Meunantjit akan djeuët keu 'èleumèë umum bahwa Sultan Atjèh bak saboh masa got that rakan ngon Radja James I dari Inggris njang lisék that njan, dan Radja Inggris njan na geukirém keu sjèédara Atjèh-geuh dua boh meuriam njang djinoë bantu peutheun istana geunantoë-geuh di Sumatra!"

Bak uroë Djumat, 30 Mei, 1873, uléh The New York Times geupeuteubiët laporan njang leubèh leungkap peukara mideuën prang Bandar Atjèh, njang asoëdjih antara laén lagèë njoë:

"Beulanda brat that keunong poh. Djendral Kohler-ka maté. Uléh sabab le that njang maté, komando-djih pajah surôt'u binèh laôt, disinan meunurôt haba njang keuseuneuleuëh awaknjan teungoh tji peutheun droë dalam keuadaan njang puéh leupahna sabab musôh awaknjan kana ban silingka.

"Djinoë ka djipeugah lé Beulanda bahwa Sultan Atjèh le that teuntra ngon beudé barô. Dan djinoë uléh Sultan ka geupeuleumah gobnjan na keukuatan militèr dan keukuatan diplomasi.

"Uléh Sultan ka geuteumeung peuteuntèë bahwa deungon Surat Djandji thôn 1819 (Treaty of 1819) antara Radja Inggris deungon Radja Atjèh bak watèë njan, dan deungon Djandji njang lagèë njantjit njang ka geupeugot deungon Peumeurintah Inggris di India, Inggris meudjandji tulông meunjo Atjèh djiprang lé bangsa laén. Sabab njan, lagèë kheun surat2 haba London, deumi kouadélan, Peumeurintah Inggris ka meulangga djandji deungon Peumeurintah Atjèh sabab Inggris peu idin Beulanda djak prang Atjèh deungon hana geutham. Atjèh na hak bak lakèë bantu nibak Inggris. Bak lahé akan pajah that keu Inggris bak tulak geuë njang geulakèë lé Atjèh njan. Feuë lom sabab Atjèh meulakèë watèë ka lheuëh meunang, mungkén meuteumeung seunambôt njang leubèh djroh nibak meunjo Atjèh meulakèë watèë lheuëh talô.

"Bahthatpih barangkakri, sang Beulanda teuntèë han tém pijòh prang watèë ka lheuèh talò, lagèë Atjèhpih hantém pijòh tjit watèë ka lheuèh meunang. Djadi saboh prang njang dahajat that djeuèt takheun keumeung teudjadi dan hana mungkén teupeudjeuòh. Radja Atjèh njang meugah le that pèng njan, ka geupeusan alat sinjata njang paléng barò u Eropa. Meunantjit, bangsa Atjèh njan kon mantong tjarong teu mimbak, teutapi na saboh bangsa njang beuhò that muprang. Meunankeuh, bangsa Beulanda njang batat ngon tunggang dan kreuèh that haté njan keumeung meurumpok lom dalam mideuèn prang deungon bangsa Atjèh sibagoë lawan njang sipadan."

Sigo treuk, uléh The New York Times, uroë 5 Juli, 1873, dalam ulèë-karangan geutuléh lom lagèë njoë:

"Dimasa njang kaka, geutanjoë sabé tadong rot neugara Kristèn dan meu adab, peuë lom meunjo ta kalon Beulanda muprang peuhantjò eumpung pantjuri manusia, dan peurampok laòt, teuntèë geutanjoë tameudò'a keu awaknjan beuridjang meuhasé; teutapi saboh bangsa njang deungon beuhò that geumuprang geupeutheun nanggroë droë-geuh, bandira droë-geuh, dan agama droë-geuh nibak musòh teuka njang keudjam that, njoë na saboh peumandangan njang meulaén lagèëna. Njang akhé njoë-keuh keuadaan njang sibeunadjih, lagèë ka geutuléh lé wartawan Istanbul, sidroë rakan Atjèh njang djroh, dan ureuèng2 njang beuèt surat haba njoë njang tjarong2 djeuèt geu peu putòih keudroë-geuh pihak toh njang leubèh patòt geupeutjaja."

Madjallah njang meusjeuhu njang laén2 - njang mantong dji-teubièt. tròk'an uroë njoë - lagèë The Nation di New York, bak uroë 15 Mei, 1873, geutuléh peukara mideuèn prang Bandar Atjèh dan peukara talò Beulanda disinan, dan geutamah bahwa "keu hai Beulanda talò njan nakeuh leubèh that parah nibak njang ka meutuléh dalam surat2 haba." Madjallah London Economist deungon tranggeudong rot pihak Atjèh dan geupeukra hai "keumuliaan" Beulanda di Dónja Timu. Surat haba London Spectator teudjalokgeuh na pakat-bròk dalam buèt njoë antara Peumeurintah Beulanda dengan Peumeurintah Inggreh. Surat haba Basirat dari Istanbul geupeuteubièt padum2 boh artikel dalam buleuèn Mei dan Juni, 1873, njang bandum bila hak Atjèh. Surat2 haba Turki njang laén, lagèë La Turqui, Jevaib, dll, geulakèë Peumeurintah Turki kirém teuntra djak bantu Atjèh.

3. Peunjata Dong-Teungoh (Neutral) Nibak Neugara2 Dónja

Bak watèë Beulanda peunjata Prang ateuéh Keuradjaan Atjèh, uléh neugara2 dónja geupeunjata dong teungoh - neutral, -dalam prang antara Beulanda deungon Atjèh njan. Njoë na saboh bukti dan dali njang raja that bahwa neuduék Keuradjaan Atjèh sibagoë saboh Neugara meudèelat njang diangkèë lé dónja hana soë sanggah dan bandum gob angkèë. Njang phòh that peunjata dong-teungoh deungon rasmi nakeuh President

Ulysses S. Grant dari Amerika Sjarikat, deungon geupeuteubiët saboh "Peunjata Dong-Teungoh Njang Adé" (Proclamation of Impartial Neutrality) dalam prang antara Keuradjaan Beulanda deungon Keuradjaan Atjèh. Disinan geulakèë nanggroë-nanggroë laén supaja tjok sikap njan tjit.

Langkah njan geuseutot lé Inggréh dan Peurantjis. Uléh Keuradjaan Inggréh kon geupeunjata dong-teungoh mantong, teutapi geu-angkèë tjit hak Atjèh dan Beulanda sibagoë "belligerents" - neugara2 njang teungoh muprang - njang na hak djak-djak (lalu-lintas) dalam wilajah Keuradjaan Inggréh di Malaya dan Singapura. Bak watèë njan Turki dan rakan2 Turki, lagèë Djerman dan Italia teungoh peu timang2 dong rot Atjèh. Njoë bandum na saboh bukti njang peunténg that njang handjeuët soë sanggah peukara neuduék Atjèh sibagoë saboh Neugara meurdéhka njang dônja angkèë.

4. Beulanda Peu-ék Prang Keudua

Bak uroë 25 Désèmber, 1873 (uroë lahé Nabi Isa) uléh Beulanda djipeu-ék prang njang keudua ateuéh Nanggroë Atjèh, deungon 15,000 sidadu, dimijub pimpinan Djendral Van Swieten. Ban lheuëh djiék u darat, uléh Djendral Van Swieten djipeunjata ladju bak dônja bahwa djih ka "djitjok" (annex) Nanggroë Atjèh dan ka djipeudjeuët Nanggroë Atjèh saboh sagoë nibak djadjahan Beulanda Indonnesia, deungon meukeusud peumangat haté bangsa Beulanda di nanggroëdjih, bahthatpih Neugara Atjèh mantong teudong dan prang hana pijòh, djadi hana tjukòp sjarat bak djeuët tjok nanggroë gob, meunuròt hukóm dônja djameun. Sabab njankeuh maka Peunjata Van Swieten ka "djitjok" Atjèh-njan geutulak lé dônja sibagoë buët hana sah - illegal - sabab bangsa Atjèh mantong geumeulawan dan Keuradjaan Atjèh mantong teudong. (Kalon tuléhsan Dr. Anthony Reid, 'Van Swieten's Illegal 'Annexation' of Atjèh', dalam kitab The Contest for North Sumatra: Atjèh, The Netherlands, and Great Britain, Oxford University Press 1975).

Na padum2 thôn lheuëh njan, watèë djih ka pansión, Djendral Van Swieten, "Panglima Njang Peutaklòk Atjèh", djimeungaku keudroëdjih hana keumah djipeutaklòk Atjèh, dan djipeugot saboh Peunjata rasmi disinan djikheun bahwa politék peumerintah Beulanda djak prang Atjèh na saboh buët salah sabab Atjèh han keumah peutalò ngon prang. Kheun Van Swieten leu bèh djroh Beulanda meudamè lom ngon Atjèh dan akui Atjèh meurdéhka keulai. Kheun djih, saboh bangsa han maté meunjo gou-akui saboh keumalahan, teutapi djeuët kou maté meunjo geupeugot keusalahan njan meunjo ulang2. Teutapi sajang that nasihat Van Swieten njan hana djitém deungo lé Peumeurintah Beulanda.

5. Prang Sir-outòih Thôn Masa Njoë

Prang njang keudua njang djipeu-ék lé Beulanda djeuët keu phôn nibak saboh Prang njang panjang that njang hana pijòh

sabab bangsa Atjèh han geutém meunjeurah dan geusamböng lawan Beulanda njan turön-teumurön. Uléh Madjallah Amerika Harper's Magazine - njang mantong teubiët trök'an uroë njoë - ka geupeunan Prang Beulanda-Atjèh njoë: "PRANG SIREUTOIH THÖN MASA NJOË" ("THE ONE HUNDRED YEARS WAR OF TODAY"). Uléh madjallah njan geutuléh:

"Bangsa Atjèh njang ka tréb that djitjuba peutaklök deungon sia2 uléh bangsa Beulanda, geuduék rot baröh pulo Sumatra, bagian njang djroh that nibak pulo njang raja that njan di Hindia Timu.... Bangsa Atjèh na keuh saboh bangsa pahlawan njang sabé meurdéhka.... Mulai nibak abad keu-17, keuturönan njang bangga nibak ureuëng2 njang ba agama Islam u Dönja Timu njoë, ka keumah geupeudong saboh Meudjeulih njang keukajaan dan keumewahan nibak Meudjeulih Atjèh-njan hana tara ban saboh dönja Timu njang meugah tjeudaih njan.... Bangsa2 Eropa lagèë Inggréh, Peurantjis, Portugéh, dll., bandum ka djak tju-ba peugot huböngan deungon bangsa Atjèh njang kaja raja njan teutapi hana meuhasé sabab peurasan tjinta bangsa nibak bangsa Atjèh njan dumnän kong hingga ureuëng njan hana geutém padöli keu bangsa luwa. Patriotisme njang geupeujum that bak bangsa2 Eropa, djeuët keu mubaja that meunjo na tjit bak bangsa2 Asia.

"Uléh bangsa Atjèh leupah that geubantji keu bangsa2 peundjadjah luwa njang keumeung djak tjuba2 djadjah gobnjan, hingga han geubri izin keu ureuëng2 Inggréh duék di Atjèh, meunantjit han geubri izin keu bangsa2 Eropa njang laén duék di Atjèh. Hai njoë djeuët keu sabab ureuëng Atjèh pajah geumuprang deungon bangsa2 Eropa njan, lheuëh saboh, ngon laén, trök'an 500 thön. Dan hana bukti njang leubèh rajek nibak keukuatan seumangat pahlawan bangsa Atjèh nibak keunjataan bahwa trök'an uroë njoë Nanggroe Atjèh mantong teutap meurdéhka dan pahlawan-pahlawan Atjèh hantom ék soë peutalö.

"Bangsa Portugéh na keuh lawan bangsa Atjèh njang phön that. Meumusöhnjan mulai bak watèë ureuëng Portugéh dji djak duék di Malaka, dan meumusöhn njan hana putöih2 sampöë Malaka rhöt dalam djaröë Portugéh bak thön 1641. Dalam watèë njan, ureuëng Atjèh kon gou-iëm droë geu peutheun nanggroe droë geuh mantong, teutapi geudjak prang bangsa Portugéh di Malaka trök'an siplöh go, geutjuba reuböt keulai kuta Malaka. Dumnän rajek kuasa Neugara Atjèh bak watèë njan teubukti deungon armada Atjèh njang trök'an 500 boh kapai prang, 100 boh nibak kapai prang njan leubèh rajek nibak kapai2 prang njang na di Eropa bak masa njan. Armada njan geuba 60,000 droë Angkatan Laët Atjèh njang beuhö2 that deungon geupimpin keudroëgeuh uléh Raja Atjèh.

"Bak masa njan pulo Djawa tjit ka didjadjah lé Gömpeuni Beulanda. Uléh Beulanda ka djimulai peuluwaih peundjadjahandjih u Sumatra Tunong, teutapi Beulanda han djidjeuët

Atjèh 10 go
Seurany
Portugéh

djak peukaru Atjèh, "The Fighting North" ("Bièk Pahlawan Baròh") sabab bak watèè njan bangsa Atjèh mantong teuga that dan ék geulawan musòh teuka.

"Bak thôn 1871, Beulanda mulai djimeukeumah bakdjak prang Atjèh. Bak uroë 8 April, 1873, teuntra Beulanda deungon pimpinan Major General Kohler, djipeu-ék prang ateuéh Kuta Radja. Teuntra Beulanda geupoh talò uléh Teuntra Atjèh dan Djendral Kohler droëdjih pih geupoh maté. Teuntra Beulanda deuh beuhò that dalam prang njoë, teutapi bah that pih meunan awaknjan han keumaih djilawan Teuntra Atjèh njang saban beuhò dan hana teumakòt geuh sagai keu maté. Lheuëh talò njan, Beulanda djigisa lom, dimijub pimpinan Djendral Van Swieten dalam buleuën Juni dan dji peuk Prang Keudua, deungon teuntra njang leubèh that le. Lheuëh prang meuhubò-hubò, disinan le that Beulanda njang maté, keuneuleuëh uléh Beulanda keumah djitjok Meuseudjit Raja, dan Istana Radja. Sibuleuën lheuëh njan bandum Kuta Radja rhòt dalam djaròè Beulanda dan habéh djipeuhantjò Ureuëng Atjèh geutinggai kuta-geuh dalam djaròè Beulanda teutapi geumeukeumah ladju sambòng prang. Lheuëh njan uléh ureuëng Atjèh geupeugot prang gerilja njang dahsjat that ateuéh Beulanda. Pasòkan² Beulanda geuprèh bak binèh rot dan geutjang djih. Phôn bak watèè njan ka mulai peumeurintahan terror. Dan mulai nibak watèè njan tròk'an uròè njoë, ka saboh keuturònan manusia meulheuëng, prang Beulanda deungon Atjèh njan mantong goh lom pijòh dan mung-kén that akan meusambòng ladju tròk'an keuturònan ukeuë.

"Djendral njoë dan djendral djéh ka djikirém u Atjèh lé Beulanda, hana pijòh², bandum ka pajah gisa u nanggroë djih talò ngon malèè; laporan² ilé u den Haag lagèè, ië-beuna njang ba haba bròk keu Beulanda peukara buët teuntra geurilja Atjèh njang hana putòih², pasòkan² Beulanda njang keunong koh takuë, geulitan apui Beulanda njang keu nong bóm Atjèh, dan haba² talò njang laén. Dan deuh that teuntra Beulanda hana keumah peugot sapeuë ateuéh lawan awaknjan teuntra Atjèh njang kha that njan, dan njang han geutém sagai meudamè.

"Bangsa Atjèh ka geumeusumpah han geupijòh bak geulawan Beulanda njang djak peu-ureuëng² droë djak peurintah gob-njan. Sabab njan, thôn-meugantoë thôn, prang hana pijòh², ho siuroë ho meutamah ladju sidadu Beulanda njang maté, dan beulandja keu prang njoë ka peuhabéh pèng dalam kaih Peumeurintah Beulanda di nanggroëdjih dan di Djawa.

"Patòt teupeugah disinoë bahwa sidadu² Beulanda njang geu drop lé ureuëng Atjèh got that djipudjoë keulakuan bangsa Atjèh. Sabab sidadu² Beulanda njang keunong drop njan hana geu énanja dan hana geupoulaku diluwa nibak keumanusiaan uléh teuntra Atjèh. Biasadjih, sidadu Belanda njang keunong drop geukirém keulai u asramadjih deungon geukawai lé teuntra Atjèh.

"Watèë sidroë peumimpin Atjèh maté atawa keunong drop, ladju geubeudoh njang laén keu geunantoë....Bak watèë karangan njoë teutuléh, wilajah binèh laôt ka djikuasai lé Beulanda, teutapi wilajah dalam nanggroë dan glé mantong meurdéhka dan han ék keumah djipeutaklök lé Beulanda. Bahthat ureuëng Beulanda njang ahli dan teupeuë dumpeuë peukara hai prang njoë, hanatjit geuteupeuë padjan prang njoë ék seuleusoë.

"Ka reubah, dan ka meugulé, teutapi mustahé ék gob peutaklök, bangsa Meulaju biék Atjèh Islam njoë njang dumnankong seumangat Islam-geuh, njang dumnankong rajek peurasaan tjinta keu bangsa-geuh, njang ka geumuprang deungon Beulanda ka saboh keuturôn, dan ka lheuëh geumuprang ngon bangsa? Eropa njang laén meureutôi-reutôi thôn, dan dalam masa njang ka meuribèë thôn hantom geupeumijub ulèë-geuh dikeuë bangsa peundjadjah aséng, dan hantom geukulek takuë-geuh keu bangsa laén, bangsa njoë leubèh galak geuh keu maté nibak geudjak meunjeurah keu bangsa luwa teuka." (Madjallah Harper's Magazine, Agustus, 1905).

Meunankeuh, peurdjuangan meusambông, hingga bak thôn 1942, peurdjuangan rakjat meunang, dan sidadu Beulanda njang keuneuleuëh geulét dari Atjèh, watèë lheuëh 69 thôn muprang hana reuda. (Teutapi Atjèh hana keumaih meurdéhka keulai bak watèë njan sabab lheuëh njan ka djitamong Djeupang).

6. Deungon Hana Sah Beulanda Djök "Dèelat" ateuëh Atjèh dan Sumatra keu Indonesia (Djawa) bak Thôn 1950

Bak thôn 1950, uléh Peumeurintah Beulanda njang hana lé mat kuasa de facto, dan hanatom mat kuasa de jure ateuëh Atjèh, ka djidjak djök "dèelat" ateuëh Atjèh keu Indonesia (Djawa) dengon hana sah (illegal). Djadi Peumeurintah Beulanda rôh dalam buët djeuheut peukaru hak bangsa Atjèh bak geupeunteutèë nasib droë, dan bak djeuët keu meurdéhka keulai lagèë djameunkon. Njang ubé buët, na-keuh saboh keuwadjéban Peumeurintah Beulanda sibagoë neugara njang tèkèn Piagam Sjarikat Bangsa2 (United Nations Charter) supaja geu angkèë Atjèh meurdéhka keulai bak watèë njan ladju.

Uléh Indonesia (Djawa) ka djingui "dèelat" njang hana sah njang Beulanda djök keu djih njan silagoë topèng ngon töp peundjadjahan dan peundudôkan Djawa njang hana sah ateuëh Atjèh dan Sumatra.

Buët peumeurintah kolonialis Beulanda ngon kolonialis Indonesia Djawa bak djipeugadoh hak peunteutèë nasib droë nibak bangsa Atjèh nakeuh hana teuladan dalam seudjarah barô, sabab peuë kheun Hukôm Internasional dalam peukara njoë ka trang leupahna: (a) Dèelat ateuëh saboh tanoh djadjahan hana dalam djaroë peumeurintah kolonial teutapi teutap dalam djaroë bangsa asli nibak tanoh djadjahan njan; djadi dèelat ateuëh Atjèh teutap na dalam djaroë bangsa Atjèh, kon dalam

dalam djaroë Beulanda - Peuneutöih PBB (UN Resolution 1514-XV; (b) Dèelat ateuëh saboh tanoh djadjahan handjeuët djipinah/djibri uléh saboh neugara peundjadjah keu neugara peun djadjah njang laén atawa keu barangkasöë-pih; (c) Bandum keukuasaan wadjéb djipulang uléh neugara peundjadjah keu ureuëng nanggroë asai nibak djeuëb2 wilajah tanoh djadjahan - dalam hai njoë, Beulanda wadjéb djipulang badum kuasa ateuëh Atjèh keu bangsa Atjèh, kon keu Indonesia Djawa, di blandéh laöt - Peuneutöih PBB (UN Resolution) 1514-XV; (d) Keuwadjéban bandum neugara supaja geupeuhabéh peundjadjahan dan tham bandum neugara nibak ngui beudé ateuëh bangsa2 njang teungoh mita keumeurdéhkaan-geuh - Peuneutöih PBB (UN Resolution) 2625-XXV; (e) Hak bangsa2 njang keunong djadjah bak goulawan sipeundjadjah-geuh, dan peundjadjahan njan ka geupeunjata sibagoë saboh "keudjahatan internasional". Peuneutöih PBB (UN Resolution) 2621-XXV; (f) Keukuatan beudé handjeuët ngui ateuëh bangsa2 njang tuntutan hak peuteuntèë nasib droë - Peuneutöih PBB (UN Resolution) 3314-XXIX; (g) Tiép2 wilajah tanoh djadjahan na neuduëk huköm droë njang meuklèh nibak wilajah djadjahan njang laén, dan tiép2 wilajah na hak meurdéhka; neuduëk huköm njang meuklèh njoë hana djeuët djipeutan lé peumeurintah peundjadjah, lagèë miseuë deungon "djipeusaboh" djadjahan2 njan: djadi neuduëk huköm Atjèh teutap meuklèh nibak Djawa bahthat-pih uléh Beulanda djipeugot Djakarta keu "pusat" peumeurintah djadjahan-djih. Peuneutöih PBB (UN Resolution) 2625-XXV; (h) Dan keuneuleuëh bandum bangsa na hak bak geupeuteuntèë nasib droë dan meurdéhka meunuröt Piagam PBB, Bab 1, Pasai 2 dan 55 (Article 1 Paragraphs 2 dan 55) dan meunantjit meunuröt Surat Peunjata Hak Bangsa2 (Universal Declaration of the Rights of the Peoples) Bab 5, 6, dan 11.

Meunuröt huköm dan atöran2 njoë bandum, njang ka geupeudjalan ban saboh dönja ateuëh tanoh2 beukaih djadjahan - laén nibak beukaih djadjahan Beulanda - maka Atjèh, Sumatra, handjeuët-han meurdéhka keulai lagèë jöh gohlom Beulanda peuék Prang dan lagèë djameunkon sabé sipanjang masa.

II. HUKÖM INTERNASIONAL PEUKARA HAK MEURDÉHKA BANGSA2 DJADJAHAN - (THE LAW OF DECOLONIZATION)

7. Neuduëk Huköm Nibak Hak Peuteuntèë Nasib Droë Nibak Bangsa2 Njang Keunong Djadjah

Huköm peukara hak peuteuntèë nasib droë nibak bandum bangsa2 njang keunong djadjah ka djeuët keu saboh bagian njang handjeuët peutjré lé nibak Huköm Internasional, njang wadjéb geupeudjalan lé bandum neugara2 dan ateuëh bandum wilajah2 tanoh djadjahan. Uboë nibak huköm njoë ka geupula dalam Peuneutöih Meusapat Rajek PBB (General Assembly Resolution) 1514-XV, njang geutjok bak 14 Desember, 1960, njang geuböih

nan: "Peunjata Peukara Wadjéb Peumeurdéhka Bangsa2 dan Nanggroë-Nanggroë Njang Keunong Djadjah." ("Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples.") Rukôn2 njang djroh that njang ka geupeugah dalam Peunjata njan, ka djeuët keu atöran barô nibak Hukôm Internasional (Hukôm Antara-bangsa) njang bandum neugara wadjéb seutot. Uléh Mahkamah Internasional (International Court of Justice) dalam Peuneutöih Nasihat (Advisory Opinion) Pasai 54 trök - 'an 56, dalam Peukara Sahara Barat, ka geu angkèë Peuneutöih 1514 nibak PBB njan, sibagoë Hukôm Internasional dalam peukara hak bangsa2 djadjahan bak peuteuntöë nasib droë.

("Le principe d'autodétermination en tant que droit des peuples et son application en vue de mettre fin rapidement à toutes les situations coloniales sont énoncés dans la résolution 1514." C.I.J. Recueil, öñ 31).

Dalam Peuneutöih Nasihat, uroë 16 Oktober, 1975, uléh Mahkamah Internasional ka geupeuteutap djalan2, njang rot djalan njan tröih bak tudjuan Peuneutöih 1514, njakni, keu djeuëb2 wilajah tanoh djadjahan, mangat djeuët geu-teumeung keumeurdéhkaan dan djeuët geupeuteuntöë nasib droë; wadjéb geutjok saboh nibak lhèë boh djalan njoë: (a) deungon djeuët keu saboh neugara meurdéhka dan meudèelat; (b) deungon geumeusjarikat deungon saboh neugara njang ka meurdéhka, deungon geupiléh keudroëgeuh deungon bibeuëh; (c) deungon geutamong dalam saboh neugara laén njang ka meurdéhka, deungon geupiléh keudroë-geuh deungon bibeuëh.

("Pour un territoire non autonome d'atteindre la pleine autonomie, il peut: a. devenir un Etat indépendance et souverain; b. s'associer librement à un Etat indépendant; c. s'intégrer à un Etat indépendant." C.I.J. Recueil, 1975, öñ 32).

Uléh Mahkamah ka geukheun dalam Peuneutöih Nasihat bahwa djeuëb2 peulaksanaän hak peuteuntöë nasib droë handjeuëthan leubèh dilèë na geubri hak piléh deungon bibeuëh dan hana deungon paksa. Meunantjit saboh tanda laén nibak peuë njang geumeuheut uléh saboh2 bangsa djadjahan, meunjo na geu "beurontak" - njankeuh tanda na geulawan sipoundjadjah. Tanda-tanda njoë nakeuh tanda2 njang meu-jum dalam Hukôm Internasional.

Peukara hai Atjèh sibagoë saboh tanoh djadjahan Beulanda, maka hantom na djibri hak bibeuëh piléh saboh nibak neuduëk diateuëh, boh uléh Beulanda, boh uléh Indonesia: njang na tjit Atjèh ka djidjök keu Indonesia Djawa deungon hana hak piléh dan hana musjawarat sapeuë-pih.

Dalam Bab keu-5 nibak Peuneutöih PBB 1514, geupeurintah bandum neugara peundjadjah supaja beuridjang djipulang bandum kuasa ateuëh tanoh djadjahan keu aneuk nanggroë asli nibak tanoh djadjahan njan bandum, deungon hana sjarat sapeuë-pih kri njang meuheut bangsa2 djadjahan njan, deungon bibeuëh, dan hana peubida-bida bangsa, agama, atawa warna kulét, su-

paja ureuëng njan bandum djeuët gourasa nikmat meurdéhka.

("Pour transférer tous pouvoirs aux peuples de ces territoires, sans aucune condition, ni réserve, conformément à leur volonté et à leur vœux librement exprimés, sans aucune distinction de race, de croyance, ou de couleur afin de leur permettre de jouir d'une indépendance et d'une liberté complètes." Resolution 1514).

Peumeurintah Beulanda dan neo-kolonialis Indonesia ban duadjih na tanggông-djaweuëb ateuëh "keudjahatan internasional" njakni peundjadjahan Beulanda njang djinoë teungoh djisambông lé Indonesia Djawa ateuëh bangsa Atjèh, Sumatra. Keunurôt Hukôm, bandum kuasa mesti djipulang keulai keu bangsa Atjèh. Peumeurintah Beulanda meusalah bak djak bantu peudong kolonialisme Djawa ateuëh bangsa Atjèh, dalam lhèè boh peukara; Phôn, deungon hana djipulang bandum kuasa keu bangsa Atjèh nibak phôn-kon; keudua, bak djak djök "dèëlat" njang mubak-droëdjih hana - hana de facto, hana de jure - keu Indonesia; keulhèè, deungon djipeupalsu Daftar Tanoh Djadjahan nibak Komisi PBB Urusan Peumeurdéhka Bangsa2 (U.N. Decolonization Commission) deungon hana djituléh Atjèh sibagoë saboh wilajah djadjahan njang meuklèh nibak Djawa, njang pajah djiprang dumnann tréb bak djidjak reuböt.

Lagèë geutanjoë teupeuë, Meusapat Rajek PBB (UN General Assembly) dalam ôsaha peuridjang peulaksanaan Bagian keu-XI nibak Piagam PBB, mangat peubagaih habéh kolonialisme, ka geutjok Peuneutôih (Resolution) 66-1 (1946) njang peuwadjéb peugot Daftar Rasmi Tanoh2 Djadjahan dan Tanoh2 Njang Gohlom Na Peumeurintah Droë. Daftarnjoë geupeugot ateuëh neuduëk keuteurangan2 njang djibri lé 8 boh neugara2 peundjadjah njang dalam kawan njan rôh Nanggroë Beulanda. Deungon hana didaftarkan Atjèh sibagoë saboh wilajah djadjahan njang meuklèh nibak Indonesia (Djawa), Beulanda djeuët djipeubloë Atjèh keu Djawa mangat meuteumeung laba concessie ekonomi, dan leubèh peunténg lom keu Djawa, beunantu Beulanda njoëkeuh njang töp kolonialisme Indonesia Djawa nibak mata PBB, dan nibak mata dônja. Daftar njoë peunténg that keu alat Meusapat Rajek PBB bak geusidék keumadjuan buët peumeurdéhka bangsa2 keunong djadjah, mangat geuteupeuë toh njang ka meurdéhka dan toh njang gohlom; bak geupouluwaih peulaksanaan Artikel 73, peuridjang keumeurdéhkaan keu bandum; bak geulawan ôsaha2 pihak neugara2 peundjadjah njang peugah droë awaknjan na keuahlian njang mutlak dalam hai bri meurdéhka njoë, leubèh2 bak tjok peuneutôih padjan laporan2 njang awaknjan wadjéb bri, djeuët djipeupijôh. Le tipèë neo-kolonialis njang disinan meusangkôt meudjuta2 km2 tanah dan meudjuta-djuta droë manusia ka teudjadi sabab hana beutôih di daftar lé pihak2 imperialis. Uléh Beulanda kon Atjèh, Sumatra mantong njang hana didaftar sibagoë wilajah tanoh djadjahan njang meuklèh nibak Djawa, tetapi meunantjit Kali - mantan, Sulawesi, Maluku, Papua Barat, dll.; njoëkeuh njang töp-töp kolonialisme Djawa/Indonesia watèë lheuëh djipeudong ngon beunantu Beulanda tjit. Beulanda hana djilapor saboh

peukara njang peunténg that: bahwa hana djipeugot peumiléhan umum watèe Atjèh, Sumatra, dan wilajah2 djadjahandjih njang laén2 djidjok keu Indonesia/Djawa.

Watèe lheuèh geutjok Peuneutôih "Peunjata Wadjéb Peumerdéh - ka Bangsa2 dan Nanggroë2 Njang Keunong Djadjah" uléh Meusapat Rajek PBB ka geutjok langkah lom geupeudong saboh susdanan hukôm (juridical system) mangat djeuèt geupeukong lom buët peumerdéhka bangsa2 djadjahan, dalam dua pihak njang peunténg lagèna: phôn, peukara na hak hukôm keu bangsa2 njang gohlom meurdéhka bak geupeudong angkatan peurdjuangan keumerdéhkaan gobnjan, dan na hak hukôm bak geumuprang bak tjok keumerdéhkaan-geuh njan; keudua, peukara keuwadjéban njang geupeuseuôn uléh hukôm njoë ateuéh nanggroë2 keu lhèe dalam peukara2 njang meusangkôt deungon peurdjuangan keumerdéhkaan njang legal njoë. Bandua neuduék Hukôm Internasional njang peunténg that njoë ka geupeugah dalam Peuneutôih 2625-XXV Meusapat Rajek PBB, njang geutjok bak uroë 25 Oktober, 1970. Peuneutôih njan-pih na saboh Peunjata (Declaration) peukara atôran2 hubôngan antara neugara lagèe njang ka geupeuteutap dalam Piagam PBB. Dalam Peuneutôih dan dalam Peunjata njoë ka geupeukong lom neuduék Hak peuteuntèe nasib droë nibak bangsa2 njang keunong djadjah, dan keuwadjéban neugara2 njang ka meurdéhka bak geubantu peudong hak njan, njakni: (a) keuwadjéban bandum neugara bak geubantu ðsaha peumerdéhka bandum bangsa2 njang keunong djadjah, dan keuwadjéban neugara2 bak geubantu PBB dalam buët peumerdéhka bangsa2 djadjahan njan, supaja peundjadjahan djeuèt teupeuhabéh dalam dônja njoë deungon sigra; (b) keuwadjéban bandum neugara supaja bèk geungui sinjata ateuéh ureuëng2 njang mita hak peuteuntèe nasib droë dan hak meurdéhka; (c) hak bandum bangsa njang peutheun droë dalam peurdjuangankeumerdéhkaan bak geudjak mita beunantu, dan bak geuteurimong beunantu njan, lagèe njang ka geupeubeuna dalam Piagam PBB.

("Tout Etat a le devoir de s'abstenir de recourir à toute mesure de coercition qui priverait les peuples mentionnés ci-dessus dans la formulation du présent principe de leur droit à disposer d'eux-mêmes, de leur liberté et de leur indépendance. Lorsqu'ils réagissent à une telle mesure de coercition dans l'exercice de leur droit à disposer d'eux mêmes, ces peuples sont en droit de chercher et de recevoir un appui conforme aux buts et principes de la Charte des Nations Unies." Résolution 2625-XXV).

Dalam Peuneutôih 2625-XXV ka geupeunjata lom bahwa bandum wilajah tanoh djadjahan na neuduék hukôm (juridical status) njang meuklèh dan meulaén nibak neugara sipeundjadjah, dan nibak wilajah2 tanoh djadjahan njang laén2. Djadi neuduék hukôm Atjèh, meuklèh dan meulaén nibak nanggroë Beulanda, dan meuklèh dan meulaén nibak nanggroë Djawa. Neuduék hukôm njang meuklèh njoë teutap sabé jèh gohlom bangsa Atjèh meurdéhka keulai lagèe djameunkon.

("Le territoire d'une colonie ou un autre territoire non autonome possède, en vertu de la Charte, un statut sé-

paré et distinct de celui du territoire de l'Etat qui l'administre; ce statut séparé et distinct en vertu de la Charte existe aussi longtemps que le peuple de la colonie ou du territoire non autonome n'exerce pas son droit à disposer de lui-même conformément à la Charte des Nations Unies et, plus particulièrement, à ses buts et principes." Resolution 2625-XXV).

Meunantjit, bandum nanggroë2 keu-lhèë meu-ikat tjit deungon hukôm njoë, deungon keuwadjéban awaknjan bak geupeumulia dan geupeudjak hukôm njoë. Peumeurintah Beulanda meulangga hukôm njoë - hukôm peukara neuduëk meuklèh nibak wilajah tanoh djadjahan - bak watèë djidjak peusapat Atjèh di mijub Djawa. Teutapi sabab bangsa Atjèh trôk'an uroë njoë gohlom meurdéhka keulai, maka hak gobnjan mantong teutap na dalam djaroe droë-geuh dan geudjamin uléh Hukôm Internasional.

Lagèë neuduëk hukôm wadjéb peumeurdéhka bangsa2 njang keunong djadjah geupeudong ateuéh neuduëk hak hukôm njang peumeuklèh djeuëb2 wilajah tanoh djadjahan, maka "Indonesia" djipeudong ateuéh neuduëk djipeusaboh bandum wilajah tanoh djadjahan, deungon djilangga hak djeuëb2 bangsa njang po tanoh njan, mangat mudah djiprah nanggroë2 njoë bandum keu laba awak imperialis. Lagèë kheun Henry Kissinger, Meuntroë Lua Nanggroë Amerika Sjarikat njang ka u likôt: "Indonesia njan kon sapeuë-pih (kon nan bangsa) teutapi nan ngon peuntunjuk teumpat dalam atlas mantong, sampoë watèë djiteupeuë lé Beulanda leubèh meulaba keudjih meunjo djipeusaboh bandum pulo2 Hindia Beulanda njan dimijub saboh peumeurintah!" ("Indonesia was nothing but a geographic expression until the Dutch found it more efficient to unite the islands of the Indies under a single administration." Nuclear Weapons and Foreign Policy, ön 256). Njoëkeuh pat asai "negara kesatuan indonesia", dan asai Djakarta djeuët keu "pusat", be-roëdjéh nibak peundjadjahan Beulanda, uroë njoë nibak peun djadjahan Djawa.

Maka neuduëk Djakarta sibagoë "pusat", dan neuduëk Hindia Beulanda atawa "Indonesia" sibagoë "saboh", hana sah dan hana legal dalam Hukôm Dekolonisasi dan dalam Hukôm Internasional njang peumeuklèh wilajah2 djadjahan dan peuwadjéb meurdéhka bandum wilajah dan bangsa2 njang keunong djadjah.

Ka deuh that bahwa "indonesia" njan ka djipeudong deungon meulangga Hukôm Internasional dan Hukôm Dekolonisasi njang peumeuklèh bandum wilajah djadjahan nibak wilajah djadja - han njang laén, dan maséng2 wadjéb meurdéhka. Hukôm njoë got that geupeudong ban saboh dönja, teutapi hana soë padôli meubatjut-pih di indonesia - Hindia Beulanda - sabab ureuëng disinoë ka habéh ngeut bandum! Kon Atjèh, Sumatra, mantong njang meuklèh nibak Djawa, dalam hukôm, bumoe, seu djarah, bangsa dan budaja, teutapi meunantjit Kalimantan, Sulawesi, Maluku, Papua, Sunda Ubit, Timor, dis, njang bandum na hak meurdéhka, sabab bandum wilajah djadjahan nakeuh neugara2 njang meurdéhka dan meuklèh jöh gohlom djirampok dan "djipeusaboh" dimijub sipeundjadjah.

keumah djipeungeut lé Djawa tjit meugeutanjoë mantong beukaih wilajah djadjahan Beulanda di Asia Tuéngara sabab geutanjoë ka bangai that: hana ta teupeuë neuduék droëteuh dalam Hukôm Internasional dan ka tuwo keu seudjarah. Bangsa njang ka tuwo keu seudjarah-geuh nakeuh saboh bangsa njang ka gadoh ingat! Adak meu "sistem Indonesia" Djawa njang teu dong dalam dônja, maka hana su njang leubèh le (majoritas) keu bangsa2/neugara2 Asia-Afrika-Latèn Amerika di PBB dji-noë; hana mungkén na geurakan Neugara2 Non-Block; hana mungkén na Peuneutôih PBB No. 2625 peukara hak hukôm njang meuklèh keu wilajah2 tanoh djadjahan, njang djeuët keu sabab hudép neugara2 njan bandum; dan hana mungkén na Peuneutôih No. 1514 peukara Wadjéb Peumeurdéhka Bandum Bangsa dan Wilajah Djadjahan!

Ka deuh trang lagèëna bahwa "Indonesia" njan meulawan that deungon hak bangsa2 keu meurdéhka njang ka geupeudong uléh PBB ban saboh dônja. Hukôm Dekolonisasi tuntutan bubar bandum bataih2 neugara kolonialis/peundjadjahan, teutapi "Indonesia" hudép ateuëh neuduék supaja bèk-bubar dan keukai bataih2 sipeundjadjah njan. Dan saboh keuradjaan peundjadjahan hana bubar, dan mantong lagèë sot, meunjo bataih2 djih mantong teupeulara. Djadi "Indonesia" mantong saboh neugara peundjadjahan njang gohlom bubar deungon sipai Djawa gantoë Beulanda sibagoë "peunguasa" atawa peundjadjah.

Komisi Dekolonisasi PBB gohlom geuhadap keuadaan njang meulawan asas hukôm njoë, dan njang hanjouwët ta teurimong njoë bahthat-pih bangsa2 asli nibak wilajah2 djadjahan njoë bandum ka geubeurontak geulawan sipeundjadjah Djawa mulai thôn 1950, deungon kurban darah dan njawong njang le that. Komisi Dekolonisasi PBB njang ka djipeungeut lé Djawa dan Beulanda bak thôn 1950 - djipeugah ka "djipeumeurdéhka" bandum djadjahandjib - wadjéb geupuka keulai peukara njoë dji-noë, deungon geudeungo bangsa Atjèh, dan bangsa2 laén (Maluku Tunong, Papua Barat, Sulawesi, dll,) njang na hak dalam peukara njoë.

Deungon Peuneutôih 2621-XXV njang geutjok lé Meusapat Rajek PBB bak uroë 12 Oktober, 1970, ka geu peusampôrna atêran2 hukôm mangat djeuët meuteumoung keumeurdéhkaan keu bandum bangsa2 deungon geu angkèë "Hak Asasi" njang mutlak nibak bandum bangsa2 njang keunong djadjah bak geulawan si peundjadjah-geuh njang tham gobnjan meurdéhka, deungon sigala alat njang peureulèë."

Meunantjit, dalam Peuneutôih 3314-XXIX (uroë 14 Désèmber, 1974) nibak Meusapat Rajek PBB geupeunjata: "Keuwadjéban nibak bandum neugara bèk geungui sinjata djak tham bangsa2 keunong djadjah bak geupeudong hak peuteuntèë nasib droë, dan hak meurdéhka ureueng njan: meunantjit bèk ngui sinjata djak langga wilajah neugara laén."

("le devoir des Etats de ne pas utiliser les armes pour priver les peuples de leur droit à l'autodétermination,

à la liberté et à l'indépendance ou pour violer l'intégrité territoriale." Résolution 2614-XXIX)

Dalam Pasal (Artikel) 9 nibak Peuneutôi 2621, uléh Meusapat Rajek PBB ka geupeutrang lom bahwa hana sapeuë-pih dalam atoran2 njoë njang djeuët peukureuëng hak bangsa2 hak geupeuteuntèë nasib droë, hak meurdéhka dan hak meudèelat, leubèh2 nibak bangsa2 njang gohlom geuteumeung rasa nikmat meurdéhka njan, sabab gobnjan mantong dimijub djadjahan po nguasa kolonialis atawa bangsa lua njang laén. Meunantjit hana sapeuë-pih njang djeuët peu-kureuëng hak bangsa2 njang gohlom meurdéhka njoë bak geuberjuang dan geumuprang keu tudjuan njoë, dan bak geumita beunantu, dan bak geuteurimong beunantu keu meukeusud njan, lagèë meukeusud Piagam PBB.

("Rien dans la présente définition ne peut porter préjudice au droit à l'autodétermination, à la liberté et à l'indépendance des peuples privé de ce droit ... particulièrement les peuples sous la domination des régimes coloniaux et racistes et sous d'autre formes de domination étrangère, ni au droit de ces peuples de lutter à cette fin et de rechercher et de recevoir un appui à cette fin, en accord avec les principes." Résolution 2621)

Hak peuteuntèë nasib droë nibak bangsa2 njang keunong djadjah ka djeuët keu saboh bagian nibak Hukôm Internasional njang geuteurimong lé bandum neugara, bahthat peuë sunðnan ékonomi dan politék dalam nanggroë njan. Dan neuduëk hukôm njang uram that njoë ka djeuët keu Hukôm Internasional njang djinoë wadjéb geupeubuët lé bandum neugara2, dan meunurôt Artikel 53 nibak Peurdjandjian Vienna, uroë 23 Mei, 1969, hukôm njoë hanadjeuët soë peu-kon lé.

Dalam Artikel 19 nibak rantjana Badan Hukôm Internasional PBB (The Project of the United Nations International Law Commission) ka geubri tafsé lagèë di ateuëh-tjit, dan geutamah lom bahwa tugaih Hukôm Internasional njang paléng peunténg bak masa njoë njankeuh bak geupeulara hak bangsa2 njang keunong djadjah bak geupeuteuntèë nasib droë mangat meurdéhka. Dan disinan ka geupeunan bandum ðsaha peudong keukuasaan peundjadjahan ateuëh bangsa laén deungon keukuatan sinjata - lagèë Djawa peulaku ateuëh geutanjoë Atjèh. - sibagoë saboh "keudjahatan internasional". (Annuaire de la Commission de droit international. 1974, djiléd II,2/a, ðn 94)

"Keudjahatan internasional" njoë mantong teungoh djipeulaku keunap uroë uléh peumeurintah neo-kolonialis Indonesia Djawa ateuëh bangsa Atjèh, Sumatra, dan ateuëh bangsa2 beukaih wilajah djadjahan Beulanda njang laén. Dan buët djeuheut njoë ka djitamah lom deungon djidjak prang Républik Demokrasi Timor Timur.

III. NEUDUËK HUKÔM NIBAK PEURDJANDJIAN ANTARA BEULANDA NGON INDONESIA BAK THÔN 1950, NJANG DJÔK "DÈËLAT" ATEUËH ATJÈH, SUMATRA, KEU INDONESIA

8. Beulanda Seurah "Dèëlat" Atjèh, Sumatra, keu Indonesia Hana Sah (Illegal)

Na limong boh alasan njang djeuët teu bri peukara hana sah Peurdjandjian antara Beulanda ngon Indonesia bak thôn 1950 njang disinan uléh Beulanda djidjök "dèëlat" ateuëh Atjèh, Sumatra, keu Indonesia Djawa.

1. Peurdjandjian njan meulangga Hukôm Wadjéb Peumeurdéhka Bangsa2 Keunong Djadjah (Decolonization Law) nibak PBB.
2. Peurdjandjian njan meulangga hak peuteuntèë nasib droë nibak bangsa Atjèh, Sumatra.
3. Njata bahwa Peurdjandjian njan djitèkèn uléh dua boh neugara (Beulanda dan Indonesia) njang hana hak bak hukôm ateuëh dèëlat Nanggroë Atjèh, Sumatra.
4. Teutapi bahthatpih meunan, banduwa neugara aséng njan djipura-pura sang2 djih na hak bak djak djök dan teurimong dèëlat ateuëh Nanggroë Atjèh, Sumatra, deungon hana musjawarat deungon bangsa Atjèh, dan deungon tjara2 diluwa nibak Hukôm Internasional njang ka geupeuteutap lé PBB dalam Peuneutôi2 Meusapat Rajek, dalam Komisi Dekolonisasi, dan dalam Peuneutôi2 Mahkamah Internasional
5. Sabab njan, ka trang, peurdjandjian njoë hana sah dan hana legal meunurôt hukôm2 njang djinoë beurlaku.

Peurdjandjian njan pura2 peuteuntèë nasib saboh wilajah njang kon milék banduwa awak-njan. Meunurôt Hukôm Internasional Nanggroë Beulanda hana dèëlat sapeuë ateuëh Nanggroë Atjèh. Beulanda hantom keumah peutaklök Atjèh sitjara legal; bangsa Atjèh dan Neugara Atjèh hantom geumeunjeurah. Laén nibak njan, buët peutaklök njan ka geu ngiëng lé hukôm sibagoë buët hana sah (illegal). Neuduëk hukôm njang paléng kong njang djeuët djitjok lé Beulanda njan-keuh sibagoë pihak njang mat-nanggroë mantong (administering power). Teutapi meunurôt Hukôm Internasional, pihak mat-nanggroë njan hana hak dèëlat ateuëh wilajah njang djimat njan. Dèëlat njan teutap sabé dalam djaroë bangsa Atjèh. Beulanda hana hak sagai2 bak djak djök dèëlat Atjèh keu Indonesia atawa keu barangkasoë-pih laén. Beulanda hana djipeubuët peuë njang legal dan patôt. lagèë djimusjawarat ngon bangsa Atjèh, atawa djipulang Nanggroë keu bangsa Atjèh, atawa keu PBB. Mubalék nibak njan, Beulanda peubuët hai2 njang illegal: lagèë djak djök "dèëlat" Atjèh keu Djawa; lheuëh njan djak peugot laporan palsu bak PBB, djipeugah djih ka lheuëh "djipeumeurdéhka" Atjèh. Djadi Beulanda ka meulangga hak dèëlat Atjèh dua go: phôn bak thôn 1873, dan lheuëh njan bak thôn 1950. Dan deungon djipeupalsu Daftar Dekolonisasi PBB, Beulanda ka djak bantu töp2 neo-kolonialisme Indonesia

ateuëh Atjèh, Sumatra, dan wilajah2 njang laén lawét masa 30 thôn njang aché2 njoë.

Meunantjit, Indonesia meulangga dèelat Atjèh, Sumatra, meusigo ngon Beulanda. Bak watèe njan tjit, uléh Indonesia ka djipeubuët "keudjahatan internasional" deungon djidjak peudong peundjadjahan-djih ateuëh bangsa dan nanggroë Atjèh, Sumatra, mulai nibak watèe njan trok'an uroë njoë. Ka trang meunjo peundjadjahan Beulanda hana sah, maka peundjadjahan Indonesia njang djipeudong ateuëh neuduëk peundjadjahan Beulanda dan ateuëh neuduëk "dèelat" hana-sah njang Beulanda bri njan, pih hana sah tjit. Laèe ka geukheun dalam kaidah Hukôm Internasional, Ex injuria jus non oritur: hukôm handjeuët me-asai nibak keudjahatan, hak handjeuët me-asai nibak njang kon hak.

IV. PEURDJUANGAN KEUMEURDÉHKAAN BANGSA ATJÈH, SUMATRA, DIMIJUB PIMPINAN ANGKATAN ATJÈH MEURDÉHKA NA KEUH MEUNURÔT HUKÔM DAN LEGAL

9. Peukara Legal dan Beuna Nibak Peurdjuangan Njoë

Dalam Peuneutôih 2621-XXV nibak Meusapat Rajek PBB njang geutjok bak uroë 12 Oktober, 1970, njang me-asoë atjara leungkap nibak buët peudjalan Peunjata Peukara Meurdehka (Declaration on Independence) ka geukheun deungon trang lagèna bahwa bandum buët peudong kuasa peundjadjahan ateuëh bangsa2 laén - lagèe Djawa peugot ateuëh Atjèh, Sumatra. dll - nakeuh saboh keudjahatan, dan disinanka geu angkèe "hak mutlak nibak bandum bangsa2 njang keunong djadjah bak geulawan sipeundjadjah njan deungon sigala alat njang peureulèe."

("Le droit inhérent des peuples coloniaux à lutter par tous les moyens nécessaires." Resolution 2621-XXV)

Peuneutôih 2711-XXV nibak Meusapat Rajek PBB njang geutjok bak uroë 14 Oktober, 1970, geu angkèe na hak hukôm nibak angkatan keumeurdéhkaan, roh tjit peurdjuangan ngon sinjarta, njang geupeugot uléh bangsa2 njang keunong djadjah hak geutjok keulai hak peuteuntèe nasib droë dan bak geulét peunguasa bangsa luwa. Bandum neugara2 angèeta PBB geulakèe supaja geubri beunantu peuë njang peureulèe keu ureuëng2 njang teungoh peugot peurdjuangan njoë.

("Reconnait la légitimité de la lutte que les peuples coloniaux mènent pour l'exercice de leur droits à l'autodétermination et aux libre choix et prie tout les Etats de leur apporter toute l'aide nécessaire."

(Resolution 2711)

Njoëkeuh tempat donglegal dalam Hukôm Internasional nibak ANGKATAN ATJÈH MEURDEHKA dalam peurdjuangan bangsa Atjèh

dan Sumatra ba. geutjok keulai hak peuteuntèë nasib droë-geuh dan hak dèelat droëgeuh nibak peundjadjahan Djawa.

ANGKATAN ATJEH NEURDEHKA geupeudong bak uroë 30 Oktober, 1976. Angketa2 Angkatan Atjèh Meurdéhka teudong nibak bangsa Atjèh dan Sumatra dari bandum lapéh masjarakat: ureuëng meugoë, ureuëng meulaöt, murid2, gurèë2, ureuëng meukat, ureuëng2 ahli, doktor, ahli2 huköm, insinjur, tukang meusen, ureuëng inong dan ureuëng agam. Angkatan Atjèh Meurdéhka geupeudong ateuëh neuduék legal Huköm Internasional dan geupeunjata sipheuët-geuh sibagoë Organisasi Internationalist deungon geumeusapeuë deungon angkatan keumeurdéhkaan bangsa2 laén njang keunong djadjah ban saboh dönja.

Meumuröt Peuneutöih Mahkamah Teutap Bangsa2 (Tribunal Permanent des Peuples) dalam sidang di Brussels bak 11 November, 1979, peudjuang2 keumeurdéhkaan njang keunong drop na hak peurlindöngan njang saban ngon tawanan prang lagèë ka geupeuteutap dalam Peurdjandjian Djeneva (Geneva Conventions) thön 1949 dan 1977.

10. Tudjuan Angkatan Atjèh Meurdéhka

Tudjuan njang diateuëh that nibak Angkatan Atjèh Meurdéhka nakeuh teutap keukai hudép ureuëng Atjèh, Sumatra, sibagoë saboh bangsa: teutap seulamat pusaka politék, sosial dan budaja Atjèh, Sumatra, njang djinoë teungoh djipeureuloh lé kolonialis Djawa; teutap seulamat Tanoh pusaka bangsa Atjèh, Sumatra, njang djinoë ka djirampok dan djibagi-bagi keu bangsa Djawa teuka; teutap seulamathareuta ekonomi dan keukajaan alam/tambang Atjèh, Sumatra, njang djinoë teungoh djitjuë dan djikurék lé Djawa dan kontjo2 djih kaum imperialis Barat.

Tudjuan njang keudua nibak Angkatan Atjèh Meurdéhka nakeuh mangat teupeuteupeuë bak dönja bahwa peurdjuangan bangsa Atjèh, Sumatra, kon saboh usaha "separatisme" atawa "peu meuklèh-droë" lagèë djipeugah lé neo-kolonialis Djawa, teutapi na saboh peurdjuangan peu-teuntèë nasib droë nibak bangsa Atjèh, Sumatra, dan saboh peukara decolonization - peukara peu-meurdéhka bangsa2 beukaih djadjahan Beulanda di Asia Tuëngara - njang trök'an uroë njoë gohlom djipeulaku lagèë ka geupeuteutap uléh PBB, dan lagèë ka geupeuteuntèë lé Huköm Internasional, seusuai deungon Peuneutöih PBB peukara Keuwadjéban Peu-meurdéhka Bandum Wilayah Tanoh Djadjahan dan Bangsa2 Njang Keunong Djadjah. Sabab njan maka peukara dekolonisasi nibak beukaih Hindia Beulanda atawa "Indonesia" wadjéb geupuka keulai djinoë.

11. Bangsa Atjèh

Bangsa Atjèh na hudép ateuëh rhuëng dönja njoë sibagoë saboh bangsa; dan bandum bangsa na hak bak geupeuteuntèë nasib droë-geuh dan na hak keu meurdéhka dan meudèelat. Dimijub lindöngan Huköm Internasional, bangsa Atjèh han gadoh hak-geuh keu meurdéhka dan meudèelat maléngkan meunjo gobnjan ka habéh djipoh bandum. Dan buët poh saboh2 bangsa - genocide - nakeuh saboh keudjahatan internasional.

Teuntèe ka deuh djinoë disinoë bahwa peurdjuangan bangsa Atjèh na leubèh rajek nibak peue njang djeuët teupegah di sinoë. Njoë na saboh peurdjuangan meu-seudjarah njang rôh dalam hön lummöi sa, dalam dönja, njang mantong geusamböng lé saboh bangsa pahlawan watèe lheuëh 108 thön, njakni nibak thön 1873 trök'an thön 1981! Ureuëng njoë ka han ék geubileuëng lé padum droë gobnjan njang ka maté, padum na kruëng darah njang ka goulangoë, padum na udjouön ië-mata njang ka geumanoë. Bahthat-pih meunan, mantong geumuprang ladju, geusamböng peurdjuangan éndatu. "Peurdjuangan keumeurdéhkaan nibak saboh2 bangsa," kheun Amilcar Cabral, "na keuh sabab ka gouteumeung dan ka meurumpok keulai deungon pribadiseudjarah-geuh; peurdjuangan keumeurdéhkaan njan maknadjih ureuëngnjan ka geu-riwang keulai bakseudjarah-geuh, deungon geupeuhantjê keukuasaan sipeundjadjah aséng njang djak djadjah gobnjan." Njoë saboh rahsia dan saboh peundjeulasan njang lhök that makna.

Bangsa Atjèh njoë nakeuh saboh bangsa njang ka meurdéhka dan meudèelat jöh gohlom bangsa Beulanda meuteumeung keumeurdéhkaan awaknjan nibah peundjadjahan Spanjol; njoë na saboh bangsa njang teutap meurdéhka dan meudèelat watèe pulo Djawa dan bangsa Djawa, meureutôih thön, meutuka-tuka djaroë njang po djih - lagèe barang2 - nibak saboh djaroë imperialis keu imperialis njang laén, nibak djaroë Beulanda keu Inggréh, 'oh lheuëh njan dari djaroë Inggréh keu djaroë Beulanda lom; saboh bangsa njang ka meurdéhka meuribèe-ribèe thön, jöh gohlom nan "indonesia" djipeuna-peuna lé kolonialis Barat; njoë na saboh bangsa Asia Tuëngara njang phön, njang geumeudong geulawan imperialis Barat dan njang ék peutalô teuntra kolonialis Éropa dalam mideuën prang. Teutapi keuneuleuëh, bangsa njoë ka rhôt u mi ju b saboh peundjadjahan njang paléng brök, bangai, dan hana adab, bak watèe njang hana patôt sagai, watèe peundjadjahan ka geupeunjata dalam dönja sibagoë keudjahatan internasional, bak watèe hak bangsa2 bak peuteuntèe nasib droë dan meurdéhka ka geudjamin, dan atëran2 njang meutentèe-teuntèe ka geupeudong dalam dönja uléh masjarakat dönja meudad dan ka geupeurasmi dalam Huköm Internasional. Pakri djeuët keu meunan, bangsa Atjèh njang geumuprang geupeuthoun keumeurdéhkaan-geuh, leubèh nibak bangsa2 laén, bahpih meunan nanggroë gobnjan djeuët keu saboh wilajah djadjahan, dan lheuëh njan, dikeue "mata teubleut" nibak Komisi Dekolonisasi PBB, keuneuleuëh djeuët keu saboh "provinsi" nibak djadjahan Beulanda "Indonesia" - deungon hana peumiléhan, dan bahthat-pih ka geumeulawan?

Dua boh neugara peundjadjah, Beulanda ngon Indonesia, ka djimeukomplot peugot saboh keunjataan - fait accompli - njang dumnah salah, keu keupeunténgan ékonomi dan politék awaknjan, njang meulangga hak mutlak bangsa Atjèh bak geuhudép meurdéhka keulai lagèe djameunkon jöh gohlom peundjadjahan Beulanda. Huköm Internasional na rot peurdjuangan keumeurdéhkaan bangsa Atjèh bak geulawan keudjahatan Indonesia Djawa.

Dalam bulan November, 1960, Komisi Dekolonisasi (Komite keupeut nibak Sidang Umum PBB) ka geupeugot saboh peuneutoih ateuéh peukara njang geupeunen "propinsi sibrang laot nibak Republik Portugéh ateuéh Angola, Mozambique, Cape Verde, Guinea-Bissau, Sao Tome & Principe dan Timor Timu njang sibeutoidjih nakeuh t: noh djadjahan njang wadjeb geupeumeurdehka dan geubri neurintah keu Republik Portugéh supaja geubri bandum keuteurangan keu PBB keuhri wilajah-wilajah njan deungon meukeusud peumeurdehka wilajah2 njan sigra ladju nibak djadjahan Portugis. Saban deungon hai njoé, djinoé ka troih wateé keu Komisi Dekolonisasi PBB supaja geupeunjata tjit peué njang djikheun "propinsi sibrang laot" nibak Republik Indonesia Djawa ateuéh Atjeh-Sumatra, Sulawesi, Maluku Tunong, Papua Barat, Sunda, Borneo dan Timor Timu njang sibeutoidjih nakeuh nanggroé djadjahan Indonesia Djawa njang wadjeb teupeumeurdehka djinoé ladju.

V. HAK HUKOM NIBAK SURAT PEUNJATA ATJEH, SUMATRA, MEURDEHKA

12. Surat Peunjata Atjeh, Sumatra, Meurdehka

Bangsa Atjeh, Sumatra, njang teutap saboh meudélat ateuéh Nanggroe-geuh, na hak mutlak bak geupeunjata droégeuh meurdehka dan lheuéh nibak jok peundjadjahan Indonesia Djawa. Njoé ka geupeugot bak uroé 4 Desember, 1976, mangat geuteupeué le bandum bangsa laen ban saboh donja. Surat Peunjata nakeuh saboh tanda peuleumah keumun bangsa Atjeh bak geumeudong geupeutheun hak-hudep droégeuh sibagoé saboh bangsa. Uroé 4 Desember, nakeuh saboh uroé njang rajek that makna, njang djeuét keu simbol prang njang meusambong-sambong nibak bangsa Atjeh bak geulawan sipeundjadjah eseng, sabab njoékeuh uroé wateé lheuéh djitimbak uléh Beulanda Wali Neugara Atjeh njang keuseuneulheuh, Teungku Tjhik Meat di Tiro, dalam prang Alué Bhot, Tengse, bak uroé 3 Desember, 1911. Uleh Beulanda ka djikira uroé 4 Desember sibagoé uroé phon ka habeh prang rasmi antara Keuradjaan Beulanda deungon Keuradjaan Atjeh sabab ka keuméh djipoh Wali Neugara Atjeh njang keuseuneulheuh, njang hana meugantoé le. Teutapi njan hana teudjadi dan hantom teudjadi. Bak uroé 4 Desember, 1911, wateé ka lheuéh gautanom dalam bumi Atjeh, peumimpin-geuh njang ka sjahid njan, wateé lheuéh geusempoh ié-mata geuh, bangsa Atjeh geubeudoh lom geudjak sambong prang peutheun nanggroé-geuh lawan Beulanda, hana pijoh2. Teutapi diteungoh prang njang panjang that njan, bak thon 1950, ureung Beulanda ka djigantoé le sipai Djawa njang tjuba2 peungeut bangsa Atjeh dan peungeut donja. Njoékeuh sabab Surat Peunjata Atjeh Meurdehka njang baro ka geupeuteubiét bak uroé meuseudjarah, 4 Desember, 1976, teupeuleumah deungon njata bahwa prang lawan peundjadjahan djameun-njan mantong meusambong trok'an uroé njoé.

VI. PEUMEURINTAH BARO NIBAK NEUGARA ATJEH NJANG MEUSEUDJARAH KA TEUDONG KEULAI DI WILAJAH MEURDEHKA

13. Kabinet Baro Neugara Atjeh, Sumatra

Bak uroé 4 Desember, 1976, saboh Peumeurintah baro nibak Neugara Atjeh dalam seudjarah ka geupeudong keulai di wilajah meurdehka. Deungon njan maka ka teudjamin seunambong nibak Neugara Atjeh dalam seudjarah: Nanggroe, Bangsa dan Neugara-geuh ka teudong njata keulai, lageé djameunkon. Bandira Atjeh njang ka leubeh siribot thon umu njan, bandira mirah ngon buleuén-bintang puteh dan duwa krak garéh hitam, ka geupeu-ek keulai ban saboh Nanggroe. Njoékeuh bandira njang uléh Beulanda djijuh peutron dalam Ultimatum-djih bak thon 1873, 103 thon njang ka u likot! Uleh madjallah Far Eastern

Economic Review ka goutuleh: "Geurakan Atjeh Meurdehka na bandira droëgeuh. . . uleh ureuëng? njang ban teuka dari Atjeh geupeugah bandira njoë geupeu-ek di gampông? mulai Meugreb" (2 Juni, 1977)
Dimijub njoë dafter angeëta Kabinet Neugara Atjeh, Sumatra njang bero:

Wali Neugara	Tengku di Tiro Muhammad Hasan, LL.D.
Peudena Meuntroë	Dr. Muchtar J. Hasbi, M.D. ⁺
Meuntroë Dalam Nanggroë	" " " " "
Meuntroë Luwa Nanggroë	Tengku di Tiro Muhammad Hasan, LL.D.
Waki Meuntroë Luwa Nanggroë	Dr. Muchtar J. Hasbi, M.D. ⁺
Meuntroë Peurtahanan	Tengku di Tiro Muhammad Hasan, LL.D.
Meuntroë Peundidikan	Dr. Hussaini M. Hasan, M.D.
Meuntroë Peuncurengan	" " " " "
Meuntroë Keuangan	Tengku Muhammad Usman
Meuntroë Keusihatan	Dr. Zaini Abdullah, M.D.
Meuntroë Peurhubungan	Mr. Amir Ishak
Meuntroë Keu'adalan	Tengku Hadji Iljas Loube
Meuntroë Peumbangunan	Ir. Teuku Asnawi Ali
Meuntroë Peurdagangan	Mr. Amir Rashid Mahmud
Meuntroë Sosial	Dr. Zubir Mahmud, M.D. ⁺⁺
Meuntroë Neugara	Mr. Malik Mahmud
Sekretarah Neugara	Dr. Hussaini M. Hasan, M.D.

+ Sjahid dalam mideuën prang ngon kaphe Indonesia Djawa uroë 12 Agustus, 1980, dalam umu 35 thon.

++ Sjahid, 25 Mei, 1980, djitimbak le kaphe Indonesia Djawa, dalam umu 29 thon.

(Mulai uroë teu Peunjata Atjeh Sumatra Meurdehka ka dji timbek mate le kaphe Indonesia Djawa padum? reutoih ureuëng? bako Atjeh njang hana meu-sinjata, dan ka djidrop meuribeë-ribeë droë ureuëng, agam-inong dan aneuk-miët njang hana salah sapeuë dan di enanja trok'an uroë njoë.)

VII. SURAT PEUNJATA ATJEH SUMATRA MEURDEHKA:

SURAT PEUNJATA ATJÈH MEURDÉHKA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Keu bansa2 dōnja :

Kamoé, bansa Atjèh, Sumatra, ateuh neuduek Hak kamoé bak peu-teuntèe nasib droé lagèe bansa2 laén, dan ateuh neuduek Hak kamoé bak peulindōng Tanoh Pusaka éndatu, deungon njoé kamoé peunjata droé kamoé meurdéhka dan lheueh nibak bandum ikatan keukuasaan politék nibak peumeurintah aséng di Djakarta, Djawa.

Nanggroé Pusaka éndatu kamoé njoé na saboh Nanggroé njang sabé meurdéhka dan meudèelat mulai dōnja teudong. Keuradjaan Beulanda nakeuh keukuasaan aséng njang phōn that djak tjuba djadjah kamoé, watèe djipeunjata Prang ateuh Neugara Atjèh njang meurdéhka dan meudèelat, bak uroé 26 Mart, 1873, dan bak uroé njan ladju djipeu-ék prang ateuh kamoé deungon djibantu lé sipa-i Djawa. Peue keuneuleueh nibak seurangan Beulanda njoé ka meutuléh bak òn phōn dalam surat2 haba ban saboh dōnja. Dalam surat haba Inggréh *THE LONDON TIMES*, uroé 22 April 1873, meutuléh: "Saboh keudjadian njang meunarék that haté dalam seudjarah peundjadjahan modern ka geutanjoé deungo ka teudjadi di pulo Hindia Timu. Saboh armada njang raja lagèena njang teudong nibak bansa Ierupa ka geupeutalō prang uléh saboh teuntra neugara asai disinan... Neugara Atjèh. Uléh bansa Atjèh ka geuteumeung keumeunangan njang peuneutōih that. Musōh Atjèh kon ka talō mantong, teutapi ka pajah plueng bandum." Dalam surat haba Amèrika, *THE NEW YORK TIMES*, bak uroé 6 Mei, 1873, meutuléh: "Saboh prang njang meulabō darah ka teudjadi di Atjèh, Keuradjaan njang mat kuasa ateuh pulo Sumatra rot Barōh. Uléh Beulanda ka djipeu-ék prang ateuh ureueng Atjèh, dan djinoé ka geutanjoé teurimong haba peue hasé djih. Seurangan Beulanda njan ka geuba laih lé ureueng Atjèh deungon geusié djih ramè lagèena. Panglima Beulanda ka geupoh maté dan teuntra-djih ka djiplueng bandum pula-pingkui. Meunurōt keunjataan, teuntra Beulanda keubit hantjō meudeudak." Keudjadian njang diluwa nibak biasa njoé, ka meunarék peurhatian dōnja njang raja lagèena, trök'an uléh Presiden Ulysses S. Grant dari Amèrika Sjarikat geupeuteubiet saboh *Surat Peunjata Dong Teungoh Njang Adé (Proclamation of Impartial Neutrality)* dalam prang antara Beulanda deungon Atjèh njoé.

Bak uroé 25 Désèmber, 1873 (uroé lahé Nabi I-sa) uléh Beulanda djipeu-ék prang njang keuduwa ateuh Atjèh, dan deungon njan mulai treuk peue njang uléh madjallah Amèrika *HARPER'S MAGAZINE*, ka geubōh nan "PRANG SIREUTŌIH THŌN MASA NJOÉ", saboh prang peundjadjahan njang paléng tréb dalam seudja

Inggréh, Spanjol, dan Portugéh - ka han ék keumah peubét buét njan lé dalam abad njoé. Dalam masa 30 thön njang aché njoé, ka meukalon uléh kamoé Atjèh, pakriban tanoh pusaka éndatu kamoé ka djirampok, djipeurusak, dan djipeureuloh uléh sipeundjadjah Djawa; harta pusaka bansa kamoé ka djih tjué; buét hareukat bansa kamoé ka djih peureuloh; peundidékan aneuk kamoé ka djih peusisat; ureueng2 bako kamoé ka djih lét nibak Nanggroe; bansa kamoé ka dji ikat ngon ranté keuzaléman, djipeugasien, dan hana djipadöli: hudép bansa kamoé ka rhöt rata-rata 34 thön; pakriban njoé meunjo ta bandéng deungon uköran dönja njang 80 thön! Meunjanpih makén siúroé makén kureueng, pada hal Atjèh, Sumatra, peutamong péng keudjih leubèh 15 milyar dollar Amerika djeueb2 thön njang bandum djiangköt keudéh u Djawa peukaja droédjih.

Kamoé Atjèh hana meudjak mita-mita paké deungon bansa Djawa meunjo awaknjan djiduek di nanggroé droédjih; meunjo awaknjan hana djidjak djadjah kamoé, dan djidjak meulagak lagée 'Tuan' dalam rumoh kamoé. Mulai uroé njoé, kamoé meukeusud djeuet keu ureueng Po dirumoh droémeh: meunjo kon meunan hudép njoé hana meuguna; djeuet meupeugot huköm dan atöran droémeh: lagée djilakée lé keupeunténgan droémeh - kon lagée keupeunténgan Djawa; djeuet keu ureueng njang djamin keumeurdéhkaan droémeh: njang kamoé leubèh nibak keumah; djeuet keu sabab mulia deungon bansa bansa laén dalam dönja: lagée éndatu kamoé tjit sabé meunan! Paneukdjih: mulia dan meudéelat ateueh Tanoh Pusaka Éndatu droé!

Peurdjuangan keumeurdéhkaan kamoé njoé peunoh keu-'adélan. Kamoé hana meudjak tjok nanggroé gob - lagée Djawa djak tjok nanggroé kamoé. Nanggroe kamoé ka neubri uléh Allah peunoh deungon hareuta njang le lagéena. Kamoé meukeusud bri bungong djaroé njang meumakna keu masjarakat dönja, dan kamoé prèh peungkuan nibak bansa-bansa njang meu-adab. Kamoé bri djaroé meusahbat keu bandum bansa dan keu bandum neugara ateueh rhueng dönja!

Ateueh nan bansa Atjèh, Sumatra, njang meurdéhka dan meudéelat.

Hasan di Tiro

Tengku Hasan Muhammad di Tiro
Keutuha
Angkatan Atjèh Sumatra Meurdéhka
dan
Wali Neugara

Atjèh, Sumatra, 4 Désèmbèr, 1976

rah manusia, njang dalam prang njan siteungoh nibak bansa Atjèh ka geubri djawong-geuh, bak peutheun Neugara kamoé njang meurdéh ka dan meudèelat. Prang njan geusambông trök'an watèe bitjah Prang Dönja keu-ii. Lapan droé nibak éndatu njang tèkèn Surat Peunjata njoé reubah maté sjahid dalam seueh prang njang panjang that njan, bak peutheun keumeurdéhkaan Bansa dan Neugara, bandum sibagoé Wali Neugara dan Panglima Tjhik Angkatan Prang Neugara Atjèh njang meurdéhka dan meudèelat.

Teutapi, watèe lheueh habéh Prang Dönja keu-ii dan Hindia Beulanda djipeugah ka djibubarkan - saboh keuradjaan hana bubar meunjo wilajah-djih mantong djipeulara lagèe sot - Nanggroé Atjèh hana dipulang keu kamoé Atjèh, teutapi ka djibri uléh Beulanda keu Djawa - sipa-i djih - deungon djimeukomplot ngon peun djadjah-peundjadjah barat laén di Asia Tuéngara njoé. Bansa Djawa njan na saboh bansa aséng keu kamoé bansa Atjèh. Kamoé hana hubôngan seudjarah, hana hubôngan politék, hana hubôngan budaja, hana hubôngan ékonomi, dan hana hubôngan bumoé ngon awak njan. Watèe hasé nibak peunaklòkan dan peundjadjahan Beulanda teutap djipeulara bandum, dan lheueh njan djibri lagèe pusaka keu bansa Djawa - lagèe meunankeuh njang ka djipeulaku - maka akibat-djih handjeuet-han akan teudong peundjadjahan Djawa bak teupat djidong peundjadjahan Beulanda. Teutapi peundjadjahan njan, bõh uléh bansa Beulanda lerupa njang meukulét putéh atawa uléh bansa Asia Djawa njang meukulét mirah, hana mungkn geu-teurimong uléh bansa Atjèh.

Meunuröt Huköm Internasional dan Huköm Sjarikat Bansa2 maka wadjéb ateueh Beulanda supaja djipulang Hak Dèelat ateueh Nanggroé Atjèh njoé keu kamoé bansa Atjèh. Beulanda hana hakdjih bak djidjak bri dèelat ateueh Nanggroé Atjèh keu Djawa atawa keu "indonoésia" sabab "indonoésia" njan nakeuh nan njang djipeuna peuna mantong, mangat djeuet djitöp-töp peundjadjahan bansa Djawa. Mulai phön dönja njoé teudong hantom na saboh bansa di Asia Tuéngara njoé njang meunan lagèe njan. Meunantjit, meunoröt 'èleumèe bansa2 (ethnology), 'èleumèe basa (philology), 'èleumèe asai budaja (cultural anthropology), 'èleumèe seudjarah (history), dan 'èleumèe masjarakat (sociology) hana saboh "bansa indonoésia" njan di Asia Tuéngara njoé. Nan "indonoésia" njan, hana laén nibak saboh mèrèk barò, dalam basa gob, njang hana meuhubông sapeue deungon seudjarah, basa, budaja, peue lom deungon keupeuténgan kamoé Atjèh, Sumatra. Uléh Beulanda mèrèk barò "indonoésia" njan djingui sibagoé geunantoé nan "Hindia Beulanda" njang gob bantji njan. Uléh kawöm kolonialis Djawa pih djiteupeue rajek guna nan pura2 njan, mangat djeuet djitöp-töp kolonialisme Djawa, dan mangat djeuet djiteumeung peungkuan dönja luwa njang hana teupeue-sapeue peukara seudjarah pulo2 Asia Tuéngara njoé.

Meunjo peundjadjahan Beulanda hana beutöi dan salah, maka peundjadjahan Djawa njang trang2 djipeudong ateueh neuduek peundjadjahan Beulanda-njan pih salah tjit. Dalam Huköm Internasional ka geukheun: *ex injuria jus non oritur*. Hana keu'adélan meuasai nibak keudjahatan, hana buet beuna djeuet meudong ateueh buet salah!

Bahthatpih meunan, bansa Djawa njan mantong tjit tjuba2 peudong peundjadjahan-djih ateueh kamoé Atjèh, Sumatra, pada hai bandum nanggroé2 peundjadjah Irupa - lagèe Beulanda, Peurantjih,

- 1942 - 1945 :Djeupang dji duék di Nanggroe Atjeh.
- 1945 - 1950 :Beulanda djigisa u Indonesia dimijub lindongan Inggris djidjak peudong lom peumeurintah kolonial-djih. Teutapi hana meusidroö Beulanda djidjeuet djak gisa u Atjeh. Meudjitjuba pih hana bak gisa u Atjeh, pada hai bandum wilajah Indonesia laén ka djitjok keulai dan djih peurintah nibak Djakarta, sibagoé "pusat" peundjadjahan.
- January, 1950 :Uléh Beulanda djiseurah "dèelat" ateueh Nanggroe Atjeh keu djadjahan-djih "Indonesia" njang djipeurintah uléh sipai Djawa, deungon hana djimusjawarat deungon bangsa Atjeh njang po Nanggroe dan njang po Hak!
- 1950 - 1976 :Dalam watèé njoé sipai Djawa ka keumah djipeugot droé-djih keu geunantoé Beulanda, sibagoé peundjadjah baró ateueh bangsa Atjeh, bangsa Maluku Selatan, Bangsa Papua Barat, bangsa Timor, dan bangsa2 laén njang gohlom beudoh, njang mantong teungeut.
- 30 Oktober, 1976 :Angkatan Atjeh Meurdéhka geupeudong uléh bangsa Atjeh.
- 4 Desember, 1976 :Uléh Angkatan Atjeh Meurdéhka geupeuteubiet SURAT PEUNJATA ATJEH MEURDEHKA ubak dónja!
- 5 Desember, 1976 :Uléh pihak peurampok2 Djawa di Peutawi (Djakarta) ka djipeu-ék prang biadab ateueh bangsa Atjeh. Keukeudjemandjih leubèh nibak Beulanda. Meunankeuh prang peundjadjahan baró teungoh teudjadi di Asia Tuengara. Bangsa Atjeh akan geumeudong bak hak-geuh lagèé Endatugeuh ka geumeudong bak peutheun Dèelat Neugara dan Bangsa Atjeh!

- 1942 - 1945 :Djeupang dji duék di Nanggroe Atjeh.
- 1945 - 1950 :Beulanda djigisa u Indonesia dimijub lindōngan Inggréh djidjak peudong lom peumeurintah kolonial-djih. Teutapi hana meusidroë Beulanda djidjeuet djak gisa u Atjeh. Meudjitjuba pih hana bak gisa u Atjeh, pada hai bandum wilajah Indonesia laén ka djitjok keulai dan djih peurintah nibak Djakarta, sibagoë "pusat" peundjadjahan.
- January, 1950 :Uléh Beulanda djiseurah "dèëlat" ateuh Nanggroe Atjeh keu djadjahan-djih "Indonesia" njang djipeurintah uléh sipai Djawa, deungon hana djimusjawarat deungon bangsa Atjeh njang po Nanggroe dan njang po Hak!
- 1950 - 1976 :Dalam watèë njoë sipai Djawa ka keumah djipeugot droë-djih keu geunantoë Beulanda, sibagoë peundjadjah barō ateuh bangsa Atjeh, bangsa Maluku Selatan, Bangsa Papua Barat, bangsa Timor, dan bangsa2 laén njang gohlom beudoh, njang mantong teungeut.
- 30 Oktober, 1976 :Angkatan Atjeh Meurdéhka geupeudong uléh bangsa Atjeh.
- 4 Desember, 1976 :Uléh Angkatan Atjeh Meurdéhka geupeuteubiet SURAT PEUNJATA ATJEH MEURDÉHKA ubak dōnja!
- 5 Desember, 1976 :Uléh pihak peurampok2 Djawa di Peutawi (Djakarta) ka djipeu-ék prang biadab ateuch bangsa Atjeh. Keukeudjemandjih leubèh nibak Beulanda. Meunankeuh prang peundjadjahan barō teungoh teudjadi di Asia Tuènggara. Bangsa Atjeh akan geumeudong bak hak-geuh lagèë Endatugeuh ka geumeudong bak peutheun Dèëlat Neugara dan Bangsa Atjeh!

Les Indes comprennent l'Inde ou l'Empire du Mogol, la Pragu
 Ile Occidentale au delà du Gange, & la Pragu Ile Orientale au delà de ce
 fleuve le Pays prend son nom du fleuve Indus, qui l'arrose vers l'Occident.
 Le Chien est le plus beau & le plus puissant Etat de l'Inde. Il n'y
 en a aucun dans le monde qui soit si peuplé: on suit monter le nombre
 des hommes, seuls à cinquante neuf millions sept cent quatre vingt huit
 mille trois cent cinquante quatre: ce qui est facile à supputer, parce que
 chaque père de famille est obligé de mettre sur sa porte un écriteau
 contenant le nombre & la qualité de ceux qui demeurent chez lui.
 L'Isle de Sumatra est une des plus considérables de l'Inde l'Equateur
 la partage par le milieu ce qui fait que les nuits y sont perpétu-
 ellement égales aux jours.
 Java, qui est la plus méridionale des Isles de la Sonda, appartient
 presque toute aux Hollandois du moins y sont ils beaucoup plus puis-
 sans que le Roi de Mataram dont ils possèdent deux des meilleures
 places savoir Supara & Chiribon. Batavia est le séjour du Gouverneur
 Général des Indes.

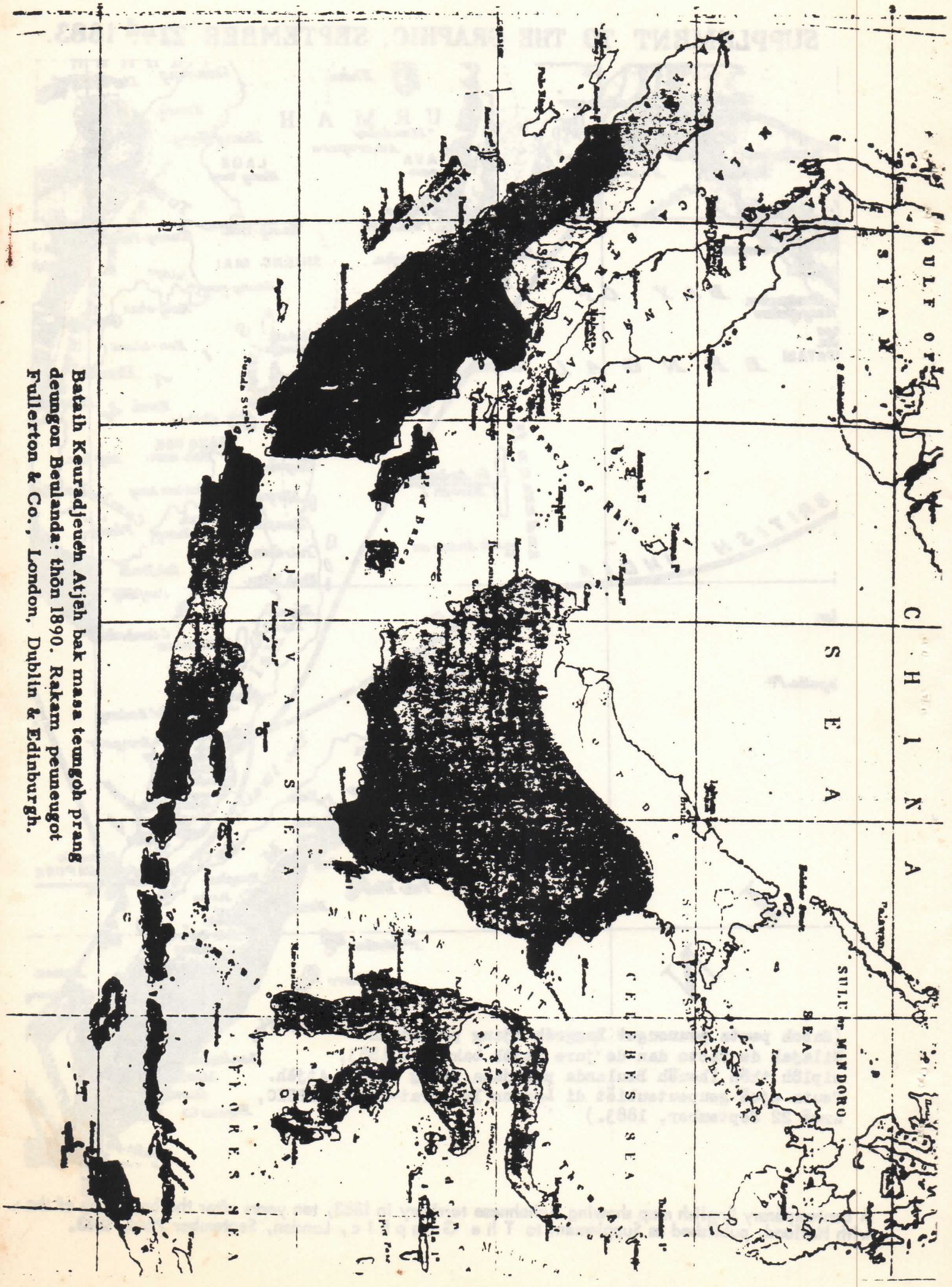
Saboh peuta donja peuneugot Peurantjis, peuleumah wilayah ROAYAUME D'ACHEM (Keuradjaan Atjèh) bak abad keu-17: Sumatra, Malaya, Kalimantan Barat, Banten. Dalam keuteurangan meutuléh dalam basa Peurantjis: "Pulo Djawa nakeuh djadjahan Beulanda njang djipeurintah uléh Gubernur Djendral Beulanda di Batavia".

SUPPLEMENT TO THE GRAPHIC, SEPTEMBER 22nd 1883.

(Saboh peuta peunseugot Inggris njang peuleumah
 Wilajah de facto dan de jure Atjeh bak thôn 1883,
 siplöh thôn lheuëh Beulanda peunjata prang ateuëh Atjeh.
 Peuta njoë geupeuteubiët di London 16 surat-haba GRAPHIC,
 uroë 22 September, 1883.)

A contemporary English map showing Achehnese territory in 1883, ten years after the beginning of the war with Holland, published as Supplement to The Graphic, London, September 22nd, 1883.

Bataih Keuradjeueh Atjeh bak masa temgoh prang
deungon Belanda: thõn 1890. Rakam peuneugot
Fullerton & Co., London, Dublin & Edinburgh.